

חסד לאלפי"ם

הצצה למשנת חיים מאלפת של איש האשכולות, אוהב תורה בכל ליבו, עושה חסד לאלפים בגופו ובממונו ברמות נדירות

הרה"ח ר' יעקב ברוך

בהרה"ג רבי מאיר זצ"ל

מנרלסון

מעט מזעיר, טיפה מן הים, ממעשי חסדיו הרבים
כפי שנשמעו מפי ידידיו הנאמנים ובני משפחה קרובים
וכונסו ביריעה קצרה זו

רואה אור לזכרו
לקראת יום היא"צ הראשון לפטירתו

**כ"ט כסלו, ר"ח טבת
נר ו' דחנוכה, תשפ"ד**

נרשם מפי מכריו ובני משפחתו
ע"י ישראל הרשקוביץ

חֶסֶד לְאֵלֵינוּ

3	בשולי אדרת // משה מנדלסון
5	דברי פרידה // רבינו ראש הישיבה שליט"א
7	מאמר זכרון // איש צ"ר ואוהב

45	מפעל יורד לטמיון	15	בצידי הדרכים
48	בריות מה אומרות	16	יעקב איש תם
54	מרבח תורה	19	כסתו בין החכמים
58	ידיד כאח	21	א' מזלדיקע נאמען
59	להעמידו על רגליו	24	מסגא למעבד טבוון וקשוט
64	הון ביתו	27	אמת ליעקב
66	ירוחם יתום	31	משכיל אל דל
68	חפצים לא ישוו בה	36	גאונות בחסד
75	טוב שם משמן טוב	38	להביא ל'גמר טוב'
78	ויבא יעקב שלם	43	עד כלות הנפש

כתיבה ועריכה: ישראל הרשקוביץ

תמונות: בני המשפחה, ידידים

עיצוב ועימוד: הר"ל r18858@gmail.com

בשולי אדרת

שנה חלפה מיום פטירתו של אבינו, הרה"ח רבי יעקב ברוך בן הגאון רבי מאיר זצ"ל הכ"מ, ועדיין נראה כאילו דמותו של אבא מארי חיה וקיימת. עם כל יום שעובר, כך מתוודעים אנו מחד לחסרונו ולחלל הגדול שהותיר אחריו, ומאידך - נחשפים לעוד ועוד זוויות ועובדות, המלמדות כי ככל שידענו עליו והכרנו את דרכיו, כך היתה דמותו גדולה ומעשיו מרובים מכפי שיכולנו לשער ולדעת בחייו.

קשה לדבר על אבא זצ"ל בלשון עבר, וקשה עוד יותר לדעת ולהפנים שלא נוכל יותר לראותו, לשמוע את מילותיו הטובות והמרגיעות, ליהנות מעצותיו החכמות, ובכלל, לראות את דמותו שבעצם נוכחותה הקרינה טוב והשפיעה אהבה. החלל שנפער עם פטירתו, נדמה שהוא רק הולך ומתרחב.

יחד עם זאת, דווקא אותן עובדות וסיפורים שאנו נחשפים אליהם מיום פטירתו, נוסכים בנו, ילדיו וצאצאיו, כוחות וניחומים. מתברר כי זו היתה צוואת חייו אותה יצר ושירטט במעשיו בחייו, והם הדברים שהוא מבקש מעמנו להתחזק בהם עתה, לאחר פטירתו: לסייע לכל יהודי, בכל דרך, בכל מצב, כשאין גבול ומידה למידת החסד ולמה שניתן לפעול בה. זאת, בדיוק כפי שנהג הוא לאורך כל תחנות חייו.

זכינו, ובימים אלו שבהם מלאה שנה לפטירתו, זוכים אנו לקיים רצונו ולהכניס ספר תורה לזכרו ולעילוי נשמתו, לבית המדרש 'ארי שבחבורה' בראשותו של מו' הגאון רבי דניאל חיים אלתר שליט"א, ראש ישיבת 'פני מנחם'. כך זוכים אנו להמשיך את מורשתו ומעשיו, בתמיכה במפעלי תורה וחסד, ברוח הפסוק 'ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת'.

נביע בזאת ברכת 'יישר כח' לידידנו, ידיד המשפחה, ספרא רבא, הרה"ח ר' ישראל הרשקוביץ שיחי' מאשדוד, שהשכיל ביד אמן לצייר את דמותו של אבינו זצ"ל, ללא כחל ושרק, כל זאת מתוך עדויות נאמנות של בני משפחתו ומכריו הרבים, למען ידע דור אחרון צדיק מה פעל. תשואות חן חן.

בתפילה כי נזכה להמשיך בדרכיו כפי שהורה לנו בהנהגתו ובמעשיו, ונזכה לעשות נייחא לנשמתו. יעמדו זכויותיו הרבות לכל בני המשפחה, **לאמנו היקרה מנב"ת**, תחי' לאויט"א, שעמדה במסירות רבה לימינו והיא היתה שותפה מליאה לכל מעשיו הברוכים, לאחי ולאחיותי ולכל בני המשפחה, בניו נכדיו וכל יוצאי חלציו, ונזכה לראות ימים בטוב ולהרבות במעשי חסד וטוב, מתוך רוב טובה, כרצונו וכשאיפתו.

החותם בדמע ובגעגועים

בנו, **משה מנדלסון**

בשם בני המשפחה

דברי פרידה

שנשמעו בהלוויתו - בימי החנוכה האסורים בהספד

מפי רבינו ראש הישיבה הגר"ש אלתר מגור שליט"א

עכשיו דיברנו בס"ג אודות שאלת חוני המעגל, 'מי איכא דניים שבעין שנין'.
האם יש מי שישן את כל שנותיו. אך אתה ר' יענקל לא ישנת את שנות חייך.
עשית 'ביזנס' טובים, השקעת בצדקה ובמעשים טובים, והלך לפניך צדקך.

סיפר לי לאחרונה יהודי שעוסק בצדקה כי עסק בימים אלו בנישואי גר
וגיורת, ועתה, לאחר שחלית, לא היה מי שיתן את מה שנדרש לכך כפי שהיית
נותן אתה. כך בצדקה. וכמה השקעת בשלום בית, בין אדם לחבירו ובין איש
לאשתו, כאן זה לא כסף אלא זמן, סבלנות.

כמה אהבת ללמוד, יגעת בתורה, הלכת בדרכיו של אביך זצ"ל, ללמוד
ולשמוח עם חידוש טוב, לדקדק בדקדוקי הלכה.

ר' יענקל לא היה תוכו כברו.
ה'תוכו' היה הרבה יותר מאשר
ה'כברו'. חיפשת להשקיע
בצדקה, ב'ביזנעס' מסוג זה
השקעת הרבה.

גם בקהילה השקעת,
בממונך ובגופך, דירבנת ועודדת
ועזרת.

תהיה למליץ יושר עבורינו,
עבר האלמנה שכל כך התמסרה
אליך, לילדיך שכה הרבה
דאגו לך, לידידיך הרבים ולכל
ישראל, ויהי רצון ובלע המוות
לנצח.

אין תוכו כברו. רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א בניחום אבלים

מאמר זכרון

עמוד-החסד שהיתמר בצל אבק-דרכים

נטפי-דמעה מעיניו של ידידו הקרוב משכבר הימים - "איש צ"ר ואוהב"

"חישבתי ימים מקדם שנות עולמים, ואין איש שם על לב": אל דומי לך - איש סגולה נערץ וברוך-כישרונות, נדיב לב וגיבור-חיל, בר-אוריין ואיש-מעש, חד-מחשבה, הרה"ח ר' **יענקל מנדלסון** איננו. זכרנו לברכה. וי חסרה ארעא גברא רבא.

הנה, כבר חלפה ומלאה שנה להסתלקותו, אותה הסתלקות פתע, שהייתה בשעתה כה מדככת ומדהימה, שהותירה עבורנו חלל עמוק בשורותינו, ללא תמורה. בגזירת-שמים קשה אבד מתוכנו אשתקד אביר-הצדקה, עמוד-החסד המופלא, עמוד-אור בוהק, אור נפלא ומרתק, שהיתמר מעלה מעלה, במעלות הצדקה והחסד. אך, נאמר מיד, כי במשך רוב ימיו הייתה סאת צדקתו, ועדיין נותרה - במסתרים, אפופה היא עדיין בצללי תימרות אבק דרכים. מצויה בהסתרה שבתוך ההסתרה.

כהרף עין, חלפה לה השנה, ללא מיודענו הנערץ וחביב, פיקח ונדיב, הר"ר **יענקל ז"ל** - איש האמת הצרופה, זריז ובעל לשון חדה ועם החיוך הכובש והקריצה. כהרף-עין חלפה שנה מיום עגום של פטירתו, שהיה יום צורב וכואב, שבו חשקנו שפתיים נפולות. כי הוא הלך למנוחות ואותנו הותיר לאנחות. לן יאי למבכי, כי נותרנו עם ארשת-מבוכה, נשארנו על פני אגם של דמעה, ללא משענת חזקה ואיתנה. כי הוא הלך לעולמו, למנוחת עולמים, כאיש חי ורב פעלים. הוא היה רב-מעש לתורה ולעבודה, כל ימיו רדף צדקה וחסד, היה רחב לב עם תכונות ערכיות מרשימות. גם זכה לקירוב נכבד אצל גדולי תורה ויראה. שנהנו במחיצתו והשתעשעו עמו בד"ת. והוא גם הוא השתדל והתאמץ לא אחת להחליף דברים עם מי שריח התורה נודף ממנו. אף ראינו בו לא אחת כיצד קיים 'גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה'. הנה כך, הוא נותר לנו כדמות-פאר של מי שזכה ועמד בגבורת-נפש עילאית הן לצד אישי-תורה ואנשי-אמונה וכן, במקביל, לצד קשי-יום ובעלי נפש רצוצה, כמי שהקדיש שנותיו למען טיפול

לטובת הזולת. ולפיכך, במשפט קצר, הוא נחשב עבורנו, חרף בריחתו מהצגת היתראות - כאיש סגולה רציני, כאיש-חסד אמתי, כחייל אמיץ בשטח הפרטי, ללא-חליפין וללא-תמורה.

לפני שנה בלבד, בגזירת שמים לפתע קפא על-אתר כל שפע צעדי-פעולותיו הברוכים, בארץ ובחו"ל. פתע-פתאום הוא נקלע לפני פחות משנתיים למשבר בריאותי חמור. במשך כשנה התמרק ונטהר בסאת ייסוריו הקשים, בגודש מכאוביו. ידידיו הרבים עקבו אחר מצבו בדריכות רבה. חרף מצבו הבריאותי החמור, בניגוד לרצונו הוא אושפז בביה"ח. אמנם, בסופו של דבר הוא השתחרר לביתו, כשאיפתו, אך הוא לא זכה להחלים. כארי הוא המשיך ונאבק חודשים ארוכים במצבו המדרדר, הוא עשה זאת נגד כל הסיכויים, עד שכלו כוחותיו, עדי השיב נפשו לבוראה בסילודין, בגבורה איתנה, כאיש גיבור-חיל, אמיץ-לב ונחוש, שהתמיד ונאבק ללא-הרף על דמותו האנושית ועל רוח-אפו, עד נשימתו האחרונה.

פרקי חייו הסוערים והמרתקים, בנושא קביעת שיעורי לימוד התורה, הפצת צדקה ועשיית חסד ברחבי-תבל - יוכלו למלא ללא-ספק גם ספר-זיכרון איכותי, "וייכתב ספר-זיכרון לפניו", שאולי יהיה רב-פרקים ועב כרס. ממש לא חוברת צנועה בלבד, כפי שמתפרסמת ליום-השנה הראשון, לשם הנצחת זכרו, שמשקפת בעיקר את רשמי-הערצה של ידידים ומכרים נאמנים. בבחינת הנאמר: "באורך נראה אור". לפיכך, במסגרת הנאמר 'ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר ציווה את אבותינו להודיעם לבניהם, למען ידעו דור אחרון, בנים יוולדו ויקומו ויספרו לבניהם' - נרשמות השורות דלהלן, בבחינת 'טובה גוררת טובה', ואמינא לפעלא טבא ואיישר חילו, כחובה נעימה, כנאמר: "אם אתה משמר את נרי - אני משמר את נרך".

ובראש ובראשונה נצטט פסוק: "מי יקום לי עם מרעים, מי יתייצב לי עם פועלי אוון". וזו היא שורה נודעת ומקודשת מספר תהילים. זהו פסוק מיוחד בסגנונו, עם תוכן מלחמתי, עם ביטוי שמביע געגוע ורצון למצוא מתוכנו איש-נאמן, גברא רבא, ללא חת, המסוגל לנהל בתוקף - גם במיצר-מעיק ובמכוי-סתום, כאילו מעשים שבכל יום, שבין אדם לחברו, מערכות-חיים מצילות, מורכבות

ומסובכות. את אותו תפקיד עצמאי, ערכי, שהלם ככפפה ליד את חברנו הטוב ר' יענקל ז"ל. את אותו תפקיד אישי ומהותי, הדורש כמובן מידה עצומה של הקרבה גדולה ומסירות רבה. תפקיד סוחט ומייגע, כולו מאמץ לוחמני אשר ליווה את דרך-חיי הנפתלת, רבת-המערכות ועתירת ההישגים. היה זה תפקיד מוערך, גדול וחשוב, "מי יקום לי עם מרעים" וכו', שעמו התנהל לאורך עשרות שנים, שיכול היה להכיל את רוחו הגדולה, את סערת-נפשו הגועשת ורבת האתגרים של רודף-האמת ר' יענקל ז"ל, בעת שחזק ידיים רפות וברכיים כושלות אימץ (כאיש אשר אמו תנחמנו), במיוחד במעורבות בסכסוכי-ידידים, לאחר שקבע לעצמו כמסלול-חיים את הנאמר: "סור מרע ועשה טוב".

כאיש חכם-לב עם גדלות נפש, בעל נשמה גבוהה, גברא רבא, שלא חת מפני איש, כמדרן מטבעו, היה זה הוא בלבד אשר עיצב לעצמו במו-ידיו ולפי השקפתו הברורה את אורחות-חיי, הסוערים והמפותלים, שהתמקדו בתרי-אנפין: מחד - היה 'משכיל אל דל', שהקדיש עיתותיו לזולת, עם נגישות עצומה ובלתי-מוכרת, עם גינוני-אצילות ונתינה מופלגים, לכל דך ונקלה, לכל נצרך ומוכה, לכל אומלל ונרפה. ומאידך - הוא היה לוחם עז-נפש ואמיץ-לב, נגד כל מה שהוא קבע לעצמו וחשב כ'עוולות של מרעים'. לפיכך, הוא לחם, אישית, במשך עשרות שנים, בעוז ובתעצומות, ללא מורך וללא יראה, בטקטיקה מתאימה, בתופעות שונות, בין אדם לחברו, שאותם חשב כשליליות ואשר נוצרו לדעתו בידי אנשים חסרי-לב, נעדרי רגישות ואטומי נפש.

הגמרא במסכת ברכות, דף ס"ג, מספרת: "תנו רבנן, כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה, פתחו כולם בכבוד אכסניה ודרשו. פתח רבי יהודה, ראש-המדברים בכל מקום, ודרש: "ומשה ייקח את האהל ונטע לו מחוץ למחנה". ועל כך ישנה קושיה ידועה על הדברים שאמר רבי יהודה, שלכאורה נשמעו חריגים, באותו כינוס תורני, בכרם ביבנה. נאמר בגמרא: 'פתחו כולם ב'כבוד אכסניה' ואילו רבי יהודה פתח ב'כבוד התורה' ולא בכבוד האכסניה. אולם, ליישוב השאלה, בתירוץ שנשמע מפי אחד הגדולים, מובנים הדברים. חכמים באו להקים ולעשות את הישיבה, ללמד וללמוד בה ולפסוק דין, והם אמנם התכנסו ולמדו תורה בביתו של בעל האכסניה, כך, שאין לך כבוד בעל-הבית יותר מזה, ב'כבוד התורה'.

כפי שאכן רבי יהודה פתח ב'כבוד התורה'. לכן, גם הביאו ראייה ממשו רבינו ע"ה, שעליו נאמר "ומשה ייקח את האהל והיה כל מבקש" וגו'. גם שם העיסוק היה ב'כבוד התורה'.

הנה כך, גם מצאנו במדרש, אודות תלמידי חכמים, שהולכים מעיר לעיר, על אחת וכמה וכמה, שלפי כוונתם אמורים הם ללמוד-תורה, ובעיקר כוונתם להרבות תורה, לפסוק הלכה. וכן במסכת אבות נאמר: 'יהי ביתך בית ועד לחכמים, והווי מתאבק בעפר רגליהם', כלומר, אדם צריך לעשות את ביתו - בית מדרש לחכמים, לקבוע אצלו אכסניה טובה, פתוחה והולמת, כאשר הם היו הולכים ממקום למקום ומעיר לעיר, ובוודאי, הוא או הם, באופן טבעי גם יעלו אבק ברגליהם, מחוץ לביתו. לכן, אומר התנא באבות, שלא יקפיד על העפר, על אבק-הדרכים, אלא 'הווי מתאבק בעפר רגליהם'. וזהו השבח של בעל האכסניה, שאף על פי שהנה האורחים באים ומעלים אבק דרכים לרחבי-ביתו - בכ"ז הנה ביתו פתוח לרווחה בפניהם.

בהתאם לנאמר, כזה בדיוק היה גם ר' **יענקל** ז"ל בכל מהותו: היה תלמיד חכם שקרא ושנה הרבה, שהלך בשנות נדודיו הרבות ממקום למקום ומעיר לעיר ולמד תורה ופתח ואמר שיעורים, היה מקובל ורצוי על הציבור ועל קהל שומעי לקחו. כידוע ללא-ספק הוא התייגע והלך רבות בדרכים ארוכות ביבשות רחוקות - ולפיכך גם העלה אבק דרכים, ואף פעם הוא לא הקפיד על העפר שאכן דבק בו. תמיד מצאווה עם חיוך רחב. עם קריצה לבבית, גם כאשר הוא עצמו הפך לא פעם ל-אסקופה הנדרסת, כאשר הוא התמלא באבק דרכים, גם בהיותו בהונג קונג הרחוקה או בפלורידה שטופת-השמש, בהתאם לערכיו המקוריים, תמיד נשמע מחוייך ועם מאור-פנים נפלא וטוב לב ניכר. כך, בלב שופע, גם היה מתייצב ומוסר שיעורי תורה לחוג מקורביו בפניה רחוקה בחו"ל. לפני אוהדיו היה ניצב שם במסירות נפש. תמיד היה שופע בטחון, והוא עשה זאת, בשהותו במרחקים, גם בימים לחוצים של מסחר עצבני, שבו היה שרוי - ולא רק שם התמלא באבק דרכים. הנה הפך כך, לציבור אוהביו והיה עבורם בבחינת הנאמר: "לאמטויי לנא מטוב נהורך". הם התענגו על פרקי-משנתו, על שיעוריו ודברי-תורתו.

נזכיר נשכחות: כבר לפני כמעט יובל שנים, בהיותו אברך צעיר לימים, כבר אז שימש ביתו הבולט בבורו פארק, בניו יורק, כאכסניה נודעת וככתובת קבועה לאורחים מישראל. בין היתר נהגו להתאכסן בבית זה בקביעות ידידיו רבי חיים מאנדל ז"ל, יב"ח ר' אשר ניהוז שיחי', וכל יתר שלוחי מוסדות התורה שהגיעו בקביעות לביתו וחשו שם כבביתם (בביתו אף נהג לערוך את ה'דינרים' עבור 'איחוד מוסדות גור' ויתר מוסדות התורה). אך לא רק הם. כל מי שרק נזקק להגיע לארה"ב מכל סיבה שהיא, הכיר את הכתובת.

הם אף נהנו ומצאו אצלו בימים הרחוקים ההם בית-אורחים מרשים, משל כאילו מצאו אבן-שואבת ומאירה בביתו המרווח. תמיד חשו בביתו המטופח כיצד ידיים מושטות לקראת בואם, הם חזו בפניו-המאירות, ובעיקר פגשו בלב-רחב, נדיב ושופע. בבית זה קיבלו אש"ל מלא. מלבד האכסניה המסודרת שנקלעו אליה לטובתם, הנה גם נהנו מ-מטעמי-המטבח הרבים שעמדו לרשותם. אם אירע המקרה ובשל היקף האורחים אזל המלאי - הרי הוא איפשר לאורחיו, לצאת ולגשת לצרכנייה העשירה והמטופחת, ששכנה ממול ביתו, ושם יכלו בשמו - וברשותו - ליטול את כל הנדרש ללא תמורה. כי הוא לא שם לב מעולם להוצאות המתרחבות ולאבק-דרכים, שעלו בביתו, לרגלי פתיחתה של אכסניה נרחבת בביתו עבור ציבור אורחיו הרבים.

אבל, צריך לציין, כי הרבה מעבר למסירותו למען רווחתם של ידידיו ואוהביו, בעת שקיים בשנים ההן מיוזמתו בבורו פארק הכנסת אורחים למופת, הרי שנחשפה והתוודעה צדקתו למופת ברבים ולמען הזולת, הרבה יותר בתחום מסירותו האישית ללא-קץ, למען קיום מצוות טיפוח שלום-בית, במאמץ הממוקד להבאת שלום בקרב בתים חלשים ומעורערים של בני ובנות שורות הציבור החרדי, שבגזירת שמים נפערו בביתם סדקים בלתי-רצויים. על השולחן בביתו הצטברו במשך שנים, בארץ ובחו"ל, ערימות של מכתבי-תחינה נוגעים-ללב, שיואיל וייקח לידי, לטיפול מסור, מקרים קשים ומורכבים בנושא שלום-בית. עסוקות היו ידיו לילות כימים ב'שפיר ובשליה', בערימות מאובקות של תקווה ומריבה, ריב ומהומה, שנכרכו בפרשיות משפחתיות סבוכות. והוא, במסגרת התייצבותו לקריאה "מי יקום לי עם מרעים" - פעל ונדרך בישיבות ליליות מורטות-עצבים, שבהן ניסה בכל כוחו למצוא מוצא ולהגיע לפשרה, לרכך עמדות ולקרב לבבות, במסגרת שאיפתו להביא לשלום בית, כפי מידתו היפה של אהרון הכהן, שביקש לחזק ולייצב בתים נאמנים בישראל.

אולם, לא די בכך. הרבה מעבר לכך, חרף עיסוקיו הרבים, למרות נסיעותיו התכופות, בכ"ז הוא גם התייצב אישית לא אחת בעת-הצורך, אפילו במסדרונות בתי-הדין הרבנים, לצד הזוגות הטרודים בנהלי-פירוד, כדי לרכך את אימת הרס-המשפחה. כי הוא עדיין ביקש, גם בשעה קשה של מועקה ופרידה, של כישלון כל המאמצים, להביא למצב שאמנם הגט שיימסר יהיה כראשי-התיבות, שבו: ג'מר ט'וב, ככל הניתן לשביעות רצון הצדדים. ברוח הנאמר: "ויעבר אלוקים רוח - רוח ניחומין והנחה - על הארץ וישוכו המים"...

אך טבעי וברור, כי נשמעו בימי 'השבעה' אחר לכתו מעמנו וכן במהלך חודשי השנה החולפת, מיום הסתלקותו - סיפורים מרתקים ומרגשים על מצוות מתן בסתר מופתית שנהג בה, בסכומים ניכרים. סכומי-כסף יפים וחשובים, שאותם מסר במו-ידי לבעלי שמחות, או לבעלי חובות או לבעלי עסקים. והצד השווה שבכולם, היה במידת היקף טוב ליבו הרחב והנדיב וברצונו לסייע בסתר סיוע ניכר ככל יכולתו, לכל דורש ומבקש.

מצינו מדרש בחומש ויקרא, פרשת בהר, שם נאמר: "אמר ר' תנחום בר חיאיא, פתח בפסוק: 'ביום טובה היה בטוב; וביום רעה - ראה גם את זה לעומת זה עשה האלוקים'". אמר רבי תנחום בר חיאיא, 'ביום טוב' של חברך - היה עמו בטובה ואל תכניס בו עין רעה"... אמר רב אחא: "ביום טובה היה בטוב; וביום רעה - ראה, אם באה רעה לחברך היה מסתכל בו היאך לזכות בו ולפרנסו כדי שתקבל מתן-שכרו". ומוסיף המדרש, כי ר' תנחום בר חיאיא, כך היה עושה, כ"אשר אמור היה לקחת ליטרה מן השוק - היה לוקח שניים, אחת לו ואחת לעניים. וכאשר היה לוקח אגודה של ירק מן השוק - היה לוקח שתיים, אחת לו ואחת לעניים. כי גם את זה לעומת זה עשה האלוקים, עניים ועשירים, כדי שיהיו מזכים אלו את אלו והיו מזכים כולם את הזולת".

בדיוק כזה היה ר' **יענקל** ז"ל: כאשר עשה חתונה לאחד מבניו, הרי בו-זמנית חיתן גם בן או בת של אחד ממקורביו, שהיה דל וחסר-יכולת. כזה היה ר' **יענקל** ז"ל, שכאשר קנה לביתו מצרכים, הרי שבו-זמנית היה שולח משלוחים מכובדים לבתיהם של דלים ורשים מקרב מכריו, או מהפונים אליו, כדי שביתם לא יחסר. אנו יודעים שאצל עם ישראל אין את אותו סוג אצולה ו'דם כחול',

המקובל אצל אומות העולם, אך יש לנו אצולה יהודית מיוחדת, שאינה מצויה אצל הגויים: דהיינו, יש לנו בעלי לב טוב, תוסס, ער, שמחיש ישועה, שמבין בזריזות את צער הזולת. זו האצולה היהדות השורשית, שאנו מתפארים בה, ור' **יענקל** ז"ל נמנה על אחד מבני אצולה יהודית זו. היות וליבו היה לב יהודי מבין וקשוב לצער הזולת. הוא היה תמיד מוכן לעשות הכול, ככל יכולתו וככל שיידרש, כדי להטיב לאחרים. לכן, ניכר היה בקרב אוהדיו ומעריציו הרבים, כבעל צדקה וחסד, כמי שרודף צדקה וחסד במלוא המובן, במתן בסתר, בכל התקופות והזמנים, ככל שידיו השיגו - וכך קיים מצוה זו במסירות רבה, ככל ליבו ובכל נפשו ובכל מאודו. לעיתים קבועות הוא הוריק מכיסו מלוא חפניים למען הזולת. כל פועליו נעשו אפוא מתוך אהבה גדולה לכל אדם, באשר הוא אדם.

ישנה אמרה, ששאלו את אחד מגדולי החסידות: חסיד מהו?, אמר: בדברי חז"ל ישנן כמה הגדרות. אך, מהו ההסבר, לפי גישת החסידים. אותו גדול הסביר: "חסיד, זה יו"ד עם 'חסד', כלומר, צירוף האות 'יו"ד' עם 'חסד', לומר לך, שיהודי שעושה חסד - הרי הוא חסיד. ור' **יענקל** ז"ל היה כזה. איש-החסד, כנאמר: 'עולם חסד ייבנה' - והנה בתוך החסד הגדול הזה בלטה לה האות 'יו"ד', גדולה ומזהירה, כיהודי נאמן ומקורי הוא אכן היה עושה לרוב מעשי צדקה וחסד, שהאירו את כל מעשי ידיו, את פרשת-חיי העשירה במצוות ובמעש"ט. בכל פעולות פיזורנו ניכר כי מלאי-עוז והדר היו, בבחינת 'תפארת שבתפארת' אך במקביל, עם זאת, לפי התנהלותו, גם ב'הסתרה שבהסתרה'.

כל מה שעשה עשה בענוות-חסד ובחן ובנועם הליכות, כי כך היה האיש: הוא לא אהב פרסום, לא אהב להתבלט, כפי ששנינו לגבי האילנות: "אילנות פרי למה אין קולם נשמע, ובו בזמן אילני-סרק עושים רעש, ענו חכמינו ז"ל, כי "פירותינו מעידים עלינו". כך, גם ר' **יענקל** ז"ל, ידע שפירותיו ופרי-פירותיו מעידים עליו, אלה היו מעשיו הטובים והמאלפים, שחיים וקיימים לנצח נצחים. נטל הוא עמו לעולם שכולו מלוא-הטנא מצוות ומעשים טובים, לכן, סבור היה בצדק, כי אין לו צורך בפרסום וברעש. בהתאם, יחד עם רעייתו מנב"ת ותבלח"א, כך גם חניך את ביתו אחריו, כנאמר "מעשה אבות סימן לבנים", גם בניו היקרים והאהודים, בעלי לבב, מוכרים כאנשי-חסד, הממשיכים בעוז ובתעצומות את דרכו ותורתו

ופועלים לשזור לשם ולתפארת, הלאה בהמשך-הדורות, את שרשרת-הזהב, כפי שהוא האבא ז"ל, ר' **יענקל**, עמל וארג במשך חייו, שהוסיף עוד ועוד חוליות נוספות - ובכך נשמרה גדלותו לנצח. וכך, נזכור גם את מעשי-תוקפו וגבורתו - הלוא הם כתובים בתמצית, בחוברת-זיכרון מוערכת, שיו"ל ביום השנה הראשון לפטירתו. בבחינת: "גומל לאיש חסד כמפעלו".

על אברהם אבינו אמר הקב"ה: 'כי ידעתיו למען אשר יצווה את בניו ואת ביתו אחריו'. כי זהו העיקר, 'אחריו'. בהמשך הדרך. לדורות הבאים. כי בחייהם של ההורים הבנים מכבדים אותם, אם מבחינת הכבוד ואם מבחינת אהבה. אבל, כמה טוב, כאשר אנו רואים שגם לאחר פטירתו נשמרת דרכו של ר' יענקל ז"ל בידי צאצאיו החשובים שיחיו, ברור, כי עבורו זו זכיה גדולה ומיוחדת, שלא כל אחד זוכה לה.

אפשר לומר עליו, לסיום, את דברי הנביא שמקונן 'אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין'. צר לנו מאד, על אבדן נפש יקרה זו, שהרבתה צדקה וחסד במסתרים - ולא נודע על כך ברבים. כמה חבל, חבל על דאבדין, ובמיוחד דלא משתכחין - שאין לו תמורה, או תחליפים. לפיכך, נחתום, כי תפילתנו ובקשתנו שטוחה: שבגנזי מרומים יהיה מליץ יושר על בני משפחתו, על ידידיו מוקיריו, ויהי זכרו של רבי **יעקב ברוך** - ברוך. ת.ג.צ.ב.ה. עדי עד יקומו וירננו שוכני עפר. בב"א.

הכותב בדמע,

ידידו משכבר הימים, 'איש צ"ר ואוהב'

חסד לאלפי"ם

בצידי הדרכים

לא בכל יום שומעים אנו על יהודי שהכל הכירוהו כ'אחד משלנו', אדם מן השורה, ועם זאת מתברר כי הוא סלל לעצמו דרך ייחודית, מופלאה. לא בכל יום אנו נתקלים באדם שהיה ידוע כאיש שיחה, איש רעים להתרועע, חיוכו לא מש מפניו - ולמרות זאת, לאחר פטירתו - אם כי ישנם רבים כאלו שהכירו בכך גם בחייו - מתברר כי הוא היה אחד ומיוחד ממש, עובד ה' מופלא, ת"ח ויגע בתורה, אך הוא התבלט בעיקר במידת טובו ובעזרתו לזולת, עד כדי כך שהבריות אומרות עליו כי חד בדרא היה בתחום זה של מידת החסד.

וחסד, היינו בכל המובנים: האיש היה גומל חסדים בכספו ובממונו, אך בעיקר בגופו. הוא הוזיל זהב מכיסו ונתן ביד רחבה לכל מקרה שאליו נחשף, והיו רבים כאלו. אך הוא ידע היטב לגמול נפש בגופו, להקדיש את כוחותיו, את זמנו היקר, את כישוריו, כל זאת בכדי לסייע ולהעמיד על רגליהם יהודים רבים. והכל בטבעיות גמורה, תוך שהוא נותן להם את התחושה שהוא אינו עוזר להם, אלא ההיפך. הם אלו שעוזרים לו.

לאחר פטירתו יצופו ויעלו חלק מאותם מעשים מופלאים, שחלקם, כך נראה, סופרו על אנשי חסד ששמענו עליהם בדורות עברו. וכי מי הוא זה שיתפנה מביתו למשך תקופה, כשהוא מעמיד את ביתו שלו עבור יהודי חולה, שלא הכירו כלל, רק משום שההוא היה זקוק לדירה? מי זה אשר יסכים לוותר על הון עתק, להיפרד מעיסקה שבה השקיע און והון, רק משום שהוא אמור להתייצב לדיון שבו יוכל להועיל לאברך שאותו ליווה בעת צרה?

על ר' יענקל סופרו הסיפורים הללו, שכל אחד מהם מצליח להמחיש ולבטא את סודו של האיש, שהתהלך בינותינו, היה כאחד מעמנו, אך מסתבר שהוא

צעד ופילס לעצמו דרך בעולם מקביל.

מי שהכירו, ידע כי הוא היה המתנגד החריף ביותר להוצאת חוברת שתספר את הסיפורים אודותיו. הוא היה רואה בכך ביטול זמן, בזבוז כסף, ובעיקר, וכל זאת תוך שהוא מצמיד לכך את חיובו השובב, היה מסביר כי בלאו הכי הדברים לא יביאו כל תועלת. עם זאת, מאחר ור' יענקל נחשב אליבא דכו"ע ל'תלמיד חכם שלא נספד כהלכה', מן הראוי כי יכונסו לפחות חלק ממעשים אלו ויועלו בחוברת זו, למען ידע דור אחרון.

וכן, יתכן ומהקריאה וההיחשפות לאישיותו הנעלית, יהיו כאלו שהדבר יגרום להם לנסות לצעוד אף הם באותה מידה שאותה רכש בדמים, תרתי משמע: מידת החסד. ואם כך, כך נענה ונאמר לר' יענקל, נבקש סליחתך, אך בהחלט שתצמח מכך תועלת. לו יהי.

יעקב איש תם

ר' יעקב ברוך ז"ל נולד בתל אביב של מעלה ביום תענית אסתר תש"ט, לאביו הגאון החסיד רבי מאיר מנדלסון זצ"ל בעל 'דברי מאיר' - לימים רבה של שכונת 'רמות פולין' ולאמו הרבנית מלכה ע"ה. שניהם פליטי המלחמה היו, ששרדו את התופת והקימו ביתם לאחר שנות ראינו רעה.

אביו הגר"מ זצ"ל שניצל בנס מגיא ההריגה היה מפרחי תלמידי החכמים בווארשא בימים ההם, שדן בסוגיות הש"ס בפני הגה"ק רבי יעקב מאיר בידרמן זצ"ל - חתנו של מרן השפת אמת' ושאר גדולי הדור. לימים נסע והסתופף בצל רבותיו בראדזימין, ואף היה מכותבי תורותיו של הרה"ק רבי חיים יעקב אריה מווישקוב-ראדזימין הי"ד. בבחרותו אף זכה לעמוד בכור המבחן ולהתקבל ל'שיבת חכמי לובלין' בראשה עמד רבי מאיר שפירא זצ"ל.

משהגיע לארץ ישראל בנסי ניסים, דבק במרן ה'חזון איש' זי"ע שעמד על קנקנו והוא צירפו כחבר בבית דין להיתר עגונות שהוקם בימים ההם, עם סיום המלחמה הנוראה.

אמו הרבנית מלכה ע"ה שנולדה בריפיניה שבצ'כסלובסקיה, היתה מצאצאי ה'תוספות יום טוב', ולאחר שמיצתה את כוס התרעלה ואיבדה את כל משפחתה

שכל טוב וישר. סיכום מבחן הכניסה של התלמיד מאיר מנדלסון

יודע לחדש דבר בתלמודו. סיכום מבחן הכניסה ליחל

הגיעה לבני ברק למוסד לפליטות ע"ש שרה שנירר, שעמד תחת ניהולה של הרבנית ברמן, אחותו של מרן ה'סטייפלר' זצ"ל. כך, הקימו השניים ביתם בתל אביב, כשהסטייפלר ורבי צבי כגן - נאמנו של מרן החזון איש זי"ע, היו העומדים מצד החתן והכלה.

בבית רם זה נולד הילד יעקב ברוך, שם ספג בקרבו את קנייני הנצח וערכי התורה והמידות הטובות שנשבו בין כתליו. כסנדק בברית המילה שלו שימש האדמו"ר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסדיגורא זי"ע בעל ה'אביר יעקב', שהגר"מ היה בין המסתופפים במחיצתו וממקורביו.

כל ימיו גדל ר' יעקב ברוך בין חכמים, תחילה בין חסידים ואנשי מעשה בתל אביב שלימדוהו תורה, ובהמשך בכל מקום בו הגיע, תדיר חיפש את אנשי התורה והיה שש ושמח לשוחח עמם בתורה בכל עת מצוא. התורה מאז ומתמיד, ועד נשמת אפו האחרונה, היתה מקור חיותו ושמחת לבבו.

באותם ימים, זימן ה'חזון איש' את רבי מאיר למעונו ואמר לו: "ילדיך גדלים והולכים, דע לך שמפתחות חינוך הדור מצויים המה בידיו של הרבי מגור". וכך, החל רבי מאיר לעשות נסיעותיו למרן ה'בית ישראל' זי"ע שחיבבו העריכו והוקירו עד למאוד, ואף הורה למנותו כרב בית החסידים דגור ברחוב החשמל בתל אביב, שהיה אז מוקד משיכה ובית עליה להמוני פליטים וחסידים.

בשנת תש"ך היגרה משפחת מנדלסון לארה"ב, שם פתח הרה"ג רבי מאיר זצ"ל, חנות פיצה ששימשה לפרנסתו ביתו (החנות קיימת עד היום, בשדרה ה-18, כשהיא עדיין בבעלות משפחת בנו, ר' קלמן ז"ל), בעוד שהוא עצמו היה יושב ליד הקופה - שקוע כל כולו בתוך הסוגיה. היה זה לפלא כיצד הצליח לחבר

ספרים ולחדש חידושים עמוקים, וכל זאת תוך שהוא 'יושב בישיבה' שאינה אלא חנות פיצה ומשרת את לקוחותיו.

אין תורה פוסקת מזרעו. רבי מאיר זצ"ל עם כ"ק מרן האדמו"ר הפני מנחם זי"ע מגור

תמונה נדירה משנת תשי"ט. משמחת התנאים של בתו עם חתנו ר' אהרן יודא וועבער ז"ל. נראים: האדמו"ר ר' מאיר'ל מאמשינוב זצ"ל, החתן ר' אהרן יודא וובר ז"ל, הגאון ר' שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, אבי הכלה הגאון ר' מאיר מנדלסון זצ"ל

שהוא בן תלמיד חכם ונכד תלמיד חכם. מכתבו של רבינו הפני מנחם מגור זי"ע, שנכתב לבנו ובו מעיד על ר' יענקל שהוא "ת"ח בן ת"ח"

במקביל, נתמנה הגר"מ כראש ישיבות קלויזנבורג ובהמשך כראש ישיבת באבוב והעמיד תלמידים הרבה, בהמשך אף נמנה על מייסדי מתיבתא 'בית ישראל' של חסידי גור והרביץ שם תורה עד לעלייתו לארץ הקודש בשנת תשמ"א, אז מונה לכהן פאר כרב שכונת 'רמות פולין', תפקיד שאותו מילא עד יום פטירתו, בליל א' דראש השנה שנת תשנ"א (תורתו הודפסה בחיבוריו 'דברי מאיר' אותם הו"ל בחייו, וחלקם יצאו בידי בנו הגאון רבי יודל זצ"ל אחר פטירתו)

מי יתנך כאח. האחים לבית מנדלסון. נראים מימין לשמאל ר' קלמן ז"ל, ר' מנחם שיחי, ר' יענקל ז"ל, הרב יודל ז"ל

הערכה גלויה. עם רבינו הפני מנחם מגור זי"ע

בעודו בארה"ב, נשלחו הבנים, ר' יעקב ז"ל, 'בלחט"א ר' מנחם, ר' יודל ז"ל ור' קלמן ז"ל, תחילה לשיבת 'בית התלמוד' של ר' לייב מלין זצ"ל. בהמשך, שלחו אביו למקום תורה, לתלמוד בשיבת 'שפת אמת' שבירושלים. כאן עשה חיל בתלמודו ונודע כעילוי וכשקדן. רבותיו הפליאו בכוח תורתו, סברותיו ועומק עיונו. לימים אף יעיד ראש הישיבה, רבינו ה'פני מנחם' זי"ע, במכתב שמסר לבנו כי הוא "תלמיד חכם בנו של תלמיד חכם". ואכן, הוא התבלט כבר אז לטובה בכשרונותיו, אך יותר מכך - בטוב ליבו.

ככלל, נודע כבר מאז כבעל מוח מבריק, חכם מחוכם, אשר רבים חיפשו את קרבתו והיו נהנים ממנו עצה ותושיה.

כסתו בין החכמים

א אמתדיקע חבר. עם ידידו הגאון רבי שלמה זילברשטיין זצ"ל, רב חסידי גור בב"ב

לאחר נישואיו עם זוגתו שתחי', בתו של הנגיד החסיד רבי יצחק (איטשע) פרלמן ז"ל ממקימי ומייסדי מוסדות התורה של חצר הקודש גור לאחר השואה, הקים את ביתו בבני ברק. כאן התגורר משך כשנתיים ימים ולמד בבית תלמוד להוראה מיסודו של הרב נחום קורנפלד ז"ל, כאשר הוא נקשר לרב חסידי גור בבני ברק, הרה"ג רבי

שלמה זילברשטיין זצ"ל. רבי שלמה העריכו מאד, ואף כינהו לא אחת בצמד המילים 'א אמתדיקע חבר'.

כחברותא שימש לו רעו וידידו הטוב החסיד רבי יצחק מאיר (שמעוני'ס) אלתר ז"ל, עמו חלק את חוכמת ליבו וניסיון חייו. ידידותם נמשכה על פני עשרות בשנים, עד לפטירתו של רי"מ, ממחלה קשה, ביום י"ח אדר א', תשס"ה בין היתר, זכה לקרבה רבה אצל רבותיו הקדושים לבית גור, ה'בית ישראל', ה'לב שמחה', ה'פני מנחם' זי"ע, וכך גם, להבל"ח, כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א מגור שאליו נהג לעלות פעמים רבות, בעיקר בלילי השבתות של ימי החורף, יחד עם ידידו ורעו הקרוב ר' יצחק מאיר שמעוני'ס. בכל פעם שבה עלו אליו, ישובים היו בביתו, ברח' רשב"ם, ממתיקים שיח במשך שעות ארוכות.

יחידו נהגו לעלות. עם ידידו ורעו רבי יצחק מאיר אלתר זצ"ל

קשר רב שנים. עם כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א

הערכה בלתי מוסתרת. עם כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א

ואכן, ידוע היה כי כ"ק אדמו"ר שליט"א העריך מאד את כישוריו, והוא אהב לשוחח עמו בנושאים שונים. לימים, עם עלותו על כס ההנהגה, נהג להעביר לטיפולו נושאים מורכבים, כשהוא סומך על שיקול דעתו ועל טיפולו של ר' יעקב בעיניים עצומות.

ברבות השנים, בעת הקמת חצר רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א, כשאז נקשרה נפשו בנפשו ובו דבק עד לפטירתו. כשהוא זוכה לסייע לבסס את מוסדות התורה, החסד והרווחה העומדים תחת נשיאותו של ראש הישיבה שליט"א, ואף רואה בבניינם ובפריחתם.

חבר אני לכל אשר יראוך. במסע ראש הישיבה לארה"ב

מעשרה ראשונים. עומד לצד רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א

הניח את אבן הפינה. בכניסה לבית המדרש של רבינו ראש הישיבה מגור עם ידידו המנכ"ל ר' ישראל מרדכי צישינסקי שיחי"

א' מזלריקע נאמען

לאחר תקופת מגורים קצרה בארץ לאחר נישואיו, עבר ר' יענקל לארה"ב שם שלח את ידו במסחר וראה ברכה. עם זאת, מסתבר שאותם חושים עסקיים מחודדים שהתאפיין בהם בכל שנותיו, כבר ניכרו ונראו הרבה קודם לכן. "יכולותיו המסחריות", משחזר אחיו הגדול ר' מנחם מאשדוד, "התגלו כבר בתור ילד. אבינו", הוא מספר, "הרה"ג ר' מאיר מנדלסון זצ"ל, נסע לארה"ב למשך תקופה לאחר שבארץ לא הצליח להתפרנס. במשך שנה הוא שהה בארה"ב

בעוד שאנו הילדים נותרנו לבד עם אמנו בארץ, בת"א.

"היו אלו ימי הצנע, ובבית לא היתה הפרוטה מצויה. יענקל, אז ילד בן עשר, עשה לעצמו מנהג: בכל יום היה הולך לבית הדואר שם הסתובב בין האנשים, והוא חזר תמיד עם מציאות מגוונות, שונות ומשונות. פה מצא אגורות, שם מצא בולים, אותם היה מוכר במחיר מפולפל וכך היה מרוויח פה ושם. שכנינו, סוחר בשם זולטוברוצקי (חמיו של הרה"ח ר' משה רייס ז"ל) היה מופקד על חינוכנו והוא לא הבין איך מצליח הילד למצוא בכל פעם מציאות, לסחור בהם ולהרוויח. פעם אחת בדק את הילד ב'מכונת אמת': הוא חיבר חוט לשעון, ואמר לו כי במידה ולא יאמר אמת השעון יצלצל... אך יענקל לא התבלבל. הוא הוכיח בבידור כי הוא יודע היכן לחפש וכי ידיו נקיות. כך המשיך למצוא, לסחור ולהתפרנס".

כבר אז התגלו בו אותן תכונות שליוו אותו כל ימיו: פקחות וישרות. הוא לא

סבל שקרנים, וכשנחשף לעוול שנעשה - הדבר היה מקומם אותו והוא לא היה מוצא מנוחה עד שהצליח לתקן את אותה עוולה. בה בעת, ניחון בגישה מעשית ותכליתית מאד, שבאה לידי ביטוי הן בהתנהלותו במסחר או בכל פעם שבה סייע לאי מי, אם בפרשיה סבוכה של שלום בית או בכל תיק בלתי פתור אחר. היתה לו יכולת לשבת עם

אח קרוב. עם אחיו הרה"ג רבי יהודה צ"ל ולהבלחט"א ר מנחם שיחי"

מי שלא יהיה, ולגשת לעצם הנושא תוך שניות. להתמקד במה שחשוב באמת ולהשליך הצידה כל מה שאולי נראה כאקוטי, אך לאמיתו של דבר הוא שולי.

זמן מה לאחר נישואיו החל לסחור בבגדי ילדים. הוא פתח חנות בבורו פארק, ובהמשך הפך לתעשיין וליצואן שעסקיו הסתעפו והגיעו לקנה מידה עצום. בהמשך עבר לייצר במזרח הרחוק כשהוא משווק את תוצרתו לשווקים בישראל, ארה"ב ומדינות נוספות. אך ככל שגדל והצליח ועסקיו שגשגו, כך היה ונותר אותו אדם צנוע ועממי, נעים הליכות, כשמה שייחד אותו היה אותו חיוך שהיה לסימן ההיכר שלו, אותה קריצה שובבה בעיניו. "הוא ידע מאז ומתמיד מה חשוב, ומה לא. מה עיקר ומה טפל. בזה הוא מעולם לא התבלבל", אומר אחיו הגדול שהכירו יותר מכל.

במקביל השתלב גם בעסקי חמיו הנגיד. בחר ה' ביעקב וראה רוב ברכה והצלחה במעשי ידיו ועסקיו הפורחים. עיסוקיו הרבים הפכו מניבים והוא הפך לנגיד ושוע, אשר לא שכח לרגע מאין בא ולאן הוא הולך. לא החזיק טיבותא לנפשיה, לא ביקש כבוד או מעמד, אלא המשיך בשגרת חייו השקטה.

ביתו הפך לתל תלפיות, שכל נצרך מגיע אליו כבאופן טבעי והוא בחוכמתו ידע להעניק לא רק את הכסף, אלא גם את מאור הפנים, החיוך, התבונה וה'טיפ' לאדם שיושב מולו. הוא היה מארח, מעודד, מייעץ, הכל בטבעיות, מעניק הרגשה למקבל כביכול זקוק הוא לו ולא להיפך.

מי ששם עליו כבר אז, בעודו אברך צעיר, את עינו לטובה, היה הרבי ה'לב שמחה' זי"ע שחיבבו עד מאד. בכל עת שר' יעקב הגיע למעונו, אם בירושלים ואם בערד, היה שוהה במחיצתו זמן רב כשהרבי נהנה לשמעו ולשוחח עמו. באחת הפעמים בהם הגיע להיכנס אל הרבי בשהותו בערד, והיה זה קודם החלה בה ההתיישבות החסידית, התלווה אל הרבי במשך שעות כשהוא מסיע אותו למקווה, לאחר מכן לתפילה, כשבכל השעות הללו מבקש הרבי לשמוע על המתרחש בארה"ב. בעיקר מהנעשה "במתבתא" שהוא שימש בה כחבר הנהלה, ועוד.

באחת ההזדמנויות, אמר לו הרבי בקצרה, כדרכו, כמה מילים שבהן ביטא את יחסו אליו:

"האסט צווי מזל'דיקע ניימען, יש לך שני שמות ברוכי מזל". אמר ופירש: "יעקב וברוך. 'ברוך' - גם ברוך יהיה, ו'יעקב' שעליו אמר יצחק אבינו ע"ה 'גם ברוך יהיה'".

ואכן, זכה ר' יעקב לנשיאת חן והוא נודע כאדם שהכל אהבוהו, ומאידך - ראה ברכת ה' בעמלו. ניכר היה, כדברי הרבי ה'לב שמחה' זי"ע, שמזלו האיר לו, כשכך יכול היה לסייע לרבים אחרים. ברוך היה, והיכן שרק פנה זכה לראות ברכה.

הערכה בכל מקום. מכובד בזימון בשולחנו של האדמו"ר מטאלנא אשדוד

מסגא למעבד טבוון וקשוט

פרק מיוחד בחייו היתה התעסקותו במידת החסד. אם כי, למען האמת, המילה 'התעסקותו' אינה יכולה לבטא ולהכיל את העובדה שהוא היה חי כולו, כל הווייתו, במידה מיוחדת זו שבה הפך לאחד ומיוחד, לאות ולדוגמא, לחד בדרא ממש.

"יענקל היה אחד ומיוחד", אנו שומעים מרבים, איש איש בשפתו, מאלו שנעזרו ממנו או מאלו שהיו עדים נפעמים לאותם מעשים. "הוא לא היה 'עוזר' לשני, אלא נותן את כל כולו עבור הזולת. כשנודע לו על ידיד ומכר שנקלע למצוקה, מכל סוג שהוא, הוא לא היה פוטר את עצמו בנתינה או בפעולה ספציפית. אלא היה נכנס לעובי הקורה כשהוא פועל עבורו, משוחח, מארגן, סוגר קצוות, חושב עליו, ולא נח עד שהבעיה - שהפכה איכשהו לבעייתו שלו - באה לפתרונה".

ישנן על כך מאות ואלפי עובדות, שארעו בווארציות שונות, עוד מצעירותו ועד לאחרית ימיו, אך המכנה המשותף היה אחד: מי שנקלע למצוקה ואין זה משנה איזו, אם המדובר בתסבוכת משפטית, כלכלית, משבר אישי או משפחתי, צרה רפואית, בכל תחום שלא יהיה, היה מגיע אליו, כאשר קשת הפונים אליו הייתה מגוונת - החל מאנ"ש ועד ליהודים רחוקים ששמעו עליו מאחרים והם באו להיעזר בו, כשכולם יצאו בסופו של דבר עם אותה התחושה.

כבר בפגישה הראשונה שהתקיימה ביניהם הם חשו כי הקושי עבר לפתע מליבם - לליבו שלו. בהמשך הוא עשה הכל בכדי לפתור את הבעיה. ומשזו נפתרה - היה שוכח וממשיך הלאה, מבלי לחשוב לרגע שמגיע לו משהו תמורת השקעתו בעניין.

ברבות הימים הפך והיה ר' יענקל לכתובת מוכרת. מקרוב ומרחוק הגיעו אליו יהודים שביקשו את עצתו ואת עזרתו. אך כבר בצעירותו הלך שמו לפניו כמי שיכול ומבקש לסייע במקום שרק אפשר. "היתה לו חנות שאותה פתח כאברך צעיר", מספר אחיו ר' מנחם. "שמה היה 'בלו סקא' (שמים כחולים. Bluesky). החנות היתה ממוקמת בשדרה ה-37 בבורו פארק, כשבתוארה הרשמי היא היתה בעצם חנות בגדים. עם זאת, בפועל החנות שימשה והיתה מרכז עזרה וסיוע לכל מי שרק נדרש לעזרה".

איזו עזרה? איזו לא. "כל יהודי שהגיע מארץ ישראל, ואין זה משנה אם מדובר

ב'משולח' שהגיע לאסוף כסף עבור מוסדות או סתם יהודי שהגיע לצורכי מסחר או לביקור, יכול היה לקפוץ לחנות שם עמד לרשותו מכשיר הטלפון, שאז נחשב למכשיר יקר מציאות. היו מתקשרים משם חופשי לארץ, וזאת כשיחה טרנס-אטלנטית עלתה הון. אך פרט לכך, החנות היתה בית של כולם. היה שם מרתף ('בייסמנט') ענק שבו ניתן היה לשבת, לנוח, להתקשר, אפילו לאכול, כשהיו כאלו שהתגוררו שם בחנות במשך חודשים ארוכים..."

פעם טעה מישוה ממכריו, נכנסה בו רוח שטות והוא הביא סחורה אסורה. היו אלו שעונים שיוצרו בסין, כשבאותם הימים של טרם פתיחת השוק הסיני לארה"ב, מכירה ואפילו אחזקה של פריטים מסוג זה יכולה היתה להסתיים בעונש כבד של מאסר. אך האיש שרכש את הסחורה השקיע בה את כל כספו, ואילו היה מוותר עליה היה נקלע לפשיטת רגל. מאידך, היכן יוכל למכור את הסחורה וכך להיפטר ממנה?

יענקל שמע אודות מצוקתו של האיש, וכמובן שהוא נכנס לתמונה. בלי להסס העמיד לרשותו את המרתף הנודע. שם אוחסנה הסחורה, כשבמשך תקופה ארוכה ניתן היה להגיע לשם ולרכוש שעון, עד שהסחורה אזלה ובעליה הצליח להתפטר ממנה. כל זאת, תוך סיכנונו שלו, שכן אילו היו השלטונות עולים על עקבותיה של הסחורה האסורה, מי שהיה משלם את המחיר היה דווקא זה שאיחסן אותה ברשותו, על אף שהוא לא נהנה ממנה בדולר שחוק.

"עם זאת", מוסיף אחיו לספר, "ליענקל, כחכם היודע את אשר לפניו, היה תנאי אחד קודם למעשה: הוא דרש שבכל מכירה של שעון יונח דולר אחד בקופה מיוחדת, שהיא היתה אמורה לממן את ההוצאות המשפטיות, אם וכאשר הסיפור יתגלה. אך בסופו של דבר, הסחורה נמכרה והפרשיה הסתיימה למרבה השמחה מבלי שהמעורבים בה יקלעו לצרות".

באותה חנות, כך מספר לנו ידיד אחר ('איש צ"ר ואוהב'), הועסק אצלו עובד כושי ממולח. ההוא, כמו כל אלו שבאו במגע עם יענקל, נשבה בקסמו והוא הפך למעריץ מושבע שלו. עבור מילה של מעסיקו, יענקל, הוא היה מוכן ללכת עד קצה העולם. מידי פעם היה יענקל תופס אותו בצווארוננו, ואומר לו: בוא נעשה עסק, 'דיל'. אתה תהיה הנשיא, ואילו אני אהיה שר האוצר שלך...

העובד הכושי, שהספיק להכיר את 'עסקיו' של יענקל שתמיד ידאג לשני לפני שידאג לעצמו, היה עונה לו: חלילה. אם אתה תהיה שר האוצר, תחלק

לכולם ולא תשאיר כלום בקופה. בוא נעשה ההיפך: אתה תהיה הנשיא ואני אהיה שר האוצר שלך...

ואכן, הוא לא טעה בכלל, אותו עובד כושי. יענקל פיזר מממונו לכל דורש, כשהנהגה זו אפיינה אותו לאורך עשרות שנים, מצעירותו ועד לזקנותו. "אני זוכר מקרה שאירע כשהוא עוד אברך צעיר, בתחילת דרכו ממש, עוד לפני שהפך ל'גביר' ובעל יכולת", מספר לנו ידיד וותיק. "הייתי לידו כשהגיע אליו יהודי שאמר לו כי הוא נמצא במצוקה כלכלית והוא זקוק נואשות לכסף. יענקל לא חשב הרבה לפני ששאל אותו: לכמה אתה זקוק? וההוא ענה: לעשרת אלפים דולר. 'חכה כמה דקות', אמר לו יענקל ועלה לביתו. לאחר כמה דקות חזר כשבידו חבילה של 12 אלף דולר. 'ספור' אמר לאיש, 'וכשיהיה לך תחזיר לי'. איך הצליח לארגן תוך כמה דקות 12 אלף דולר - שאז נחשבו לסכום שרחוק היה מלהיות 'עובר לסוחר' - ועוד במזומן? נשגב מבינתי".

ידיד אחר (צ"ר) מספר כי היה עד לעשרות מקרים דומים, שכבר הפכו לשגרה. "אני מכיר יהודי", הוא אומר ומזכיר את שמו, "שזכה לבית מבורך בילדים. בכל פעם שאחד מילדיו הגיע לפרקו, יענקל היה מגיע אליו, מיוזמתו, ובידו הסכום המלא שכיסה את עלות החתונה, הכל בכל מכל. כך פעם אחר פעם, כעשר פעמים! לאחרונה חיתן אותו יהודי שוב, הפעם כשר' יענקל כבר איננו, והוא סיפר לי שהוא עומד בחתונה האחד עשר שלו, כשזו הפעם הראשונה מאז החל להשיא את ילדיו שבה הוא מתקשה למצוא מימון לחתונה, פשוט משום שיענקל כבר אינו בסביבה, לא הוא ולא שכמותו..."

אך אותה חנות, בכלל, יותר משהיא שימשה עבורו מקור פרנסה - והיא אכן הכניסה לו בחסדי שמים הכנסה יפה - היתה מבחינתו אמצעי לעשיית חסד. "אני זוכר שהגיע לארה"ב יהודי מארץ ישראל שלא הצליח להתפרנס", מספר אחיו ר' מנחם. "הוא עבר מעבודה לעבודה, עד שהגיע לר' יענקל שאמר לו: בוא תעבוד אצלי בחנות. ההוא 'לא ידע מחייו' בעבודה מסוג זה והוא לא תרם לעסק במאומה, מה שלא הפריע לר' יענקל לשלם את משכורתו דבר חודש בחודשו. במהלך הזמן התבסס האיש, והיום הוא נחשב לגביר בעמיו. אם כי הוא לא שוכח את מטיבו, מי שבלעדיו הוא לא היה מצליח להחזיק מעמד בארה"ב" כמוהו היו רבים. בארה"ב ישנה כיום חנות מצליחה מאד, שבעליה הוא ישראלי במקור. ההוא הגיע לארה"ב לפני כ-40 שנה, מבלי שיכיר כלל את השוק

המקומי. "ר' יענקל היה זה שהכניס אותי אליו, העסיק אותי, הדריך אותי בנבכי הכלכלה האמריקאית וחשף בפני את כל הסודות: איך מנהלים עסק בארה"ב, איך מתנהלים מול רשויות המס, מה כדאי למכור ואיך. הוא ליווה אותי צעד אחר צעד, סייע לי לפתוח את החנות, הכווין אותי עם אלו ספקים לעבוד ועם מי לא, ועמד לצידו במשך שנים. זה שהחנות היום מצליחה כשאני וילדיי מתפרנסים ממנה, נזקף לזכותו".

במקרה אחר היה זה ר' יענקל שליווה ישראלי שהגיע לארה"ב והוא ביקש להקים בה נגריה. האיש התגורר בביתו של ר' יענקל במשך תקופה, לן אצלו ואכל אצלו, כשבמקביל הוא מסייע לו לשכור מקום לעסק העתידי, מתרוצץ מחנות פוטנציאלית אחת לשניה, בוחן ובדוק ומחווה דעתו, וכמובן מלווה לו את הסכומים הדרושים ואף מתלווה אליו בדרכו לרכוש מכונות, לקשור קשרים עם ספקים ולחדור לשוק המקומי. הוא היה לצידו לאורך כל הדרך עד שהתבסס, וכמובן שגם לאחר מכן.

"גומל חסדים בגופו", אמרו עליו, אך היה זה לא רק בגופו. אין צורך לומר שגמל חסדים בממונו, אך הוא נהג להשקיע את כל גופו, מראשו ומחשבתו ועד לרגליו שהתרוצצו בפועל, בכדי לסייע לאחרים. כל זאת, כשהוא אינו מבקש מאומה. גם הבעת "ישר כח" כאשר המשימה הושלמה היתה מבחינתו מיותרת.

אמת ליעקב

בד בבד, פרחו עסקיו של ר' יענקל. מחנות בגדים עבר לייצור בגדים, כשהוא מרחיב את עסקיו ועובר לייצר - עוד בטרם התפתחה הכלכלה הגלובלית - במצרים, בהונג קונג ובסין. במהלך השנים התחבר עם תעשיין נודע, אבי משפחת דאבא המפורסמת (בעלי מותג ההלבשה הידוע, דלתא גליל), שבבעלותו היו עסקים מסועפים בתחום

ישרות ונאמנות. עם ידידו מר דאבא

הביגוד. דאבא, וכך גם ילדיו, סמכו על ר' יענקל בעיניים עצומות, כשהוא היה נוסע בשליחותם ליעדים כמו מצרים וסין, שם רכש עבורם סחורה, הקים מפעלים, ועסקיהם חבקו עולם.

מה היה סוד הצלחתו? מכרו מספרים כי היה בו שילוב של פקחות, חכמה ותעוזה ("לא חשש לקחת 'ריזיקות' מסוכנות"), נאמנות מופלגת, אך בעיקר היתה לו נשיאת חן. בכל צומת דרכים אליה הגיע, רכש לעצמו מכרים שהפכו תוך זמן קצר לידידים מושבעים. דתיים וחילונים, גויים כיהודים, אנשי עסקים, לקוחות, יועצים ועורכי דין, כל אלו נשבו בקסמו כבר בפגישתם הראשונה.

כשאנו משוחחים עם ידידים וותיקים שצעדו לצידו עשרות שנים, לא מפתיע לגלות שהפגישה הראשונה ביניהם היתה לרוב אקראית ונעדרת תיאום מוקדם. "ראיתי אותו, ומיד הבנתי שמדובר באדם כלבבי", אומר איש איש בשפתו.

לא פלא שבמהלך השנים רכש לעצמו חוג ידידים ענק, שכלל בתוכו סוגים שונים ומגוונים של בני אדם. אחר מיטתו נראו עורכי דין תל אביבים שהתייפחו כילדים, אנשי עסקים ידועים שהסתובבו מוכי הלם, וסתם יהודים שנעזרו בו בשלב כלשהו בחייהם והם התקשו לחשוב על כך שידידם הקרוב איננו. "הוא היה אדם עם הבנה יוצאת דופן, בכל תחום", אומר לנו מכר וותיק שלו, שמנסח את אישיותו במילים הבאות: "היתה לו הבנה בכל תחום, אך לעומק. היתה לו שפה משותפת עם עורכי דין, עם רופאים, אנשי תקשורת, עם אנשי עסקים. היה לו מזג נוח, כך שתמיד היה נחמד להימצא בסביבתו".

"לא פלא", אומר לנו אדם אחר, "שאהבו להיות לידו, לשמוע אותו, לדבר עמו. היו כאלו שר' יענקל לא היסס לצאת נגדם לאחר שסבר כי הם טועים או לא צודקים. הוא לא היה 'אחד בפה ואחד בלב', אלא אדם ישיר ואמיתי. משכך, במקרה כזה הוא היה

היתה לו יכולת מיוחדת להתחבר עם אנשים. מפגש אקראי ביערות ירושלים

מטיח את האמת בפנים, בלי להצטעצע. אך למרבה הפלא הידידות ביניהם נמשכה. הם אולי יכלו להיות ביריבות עמו, אך לא יכלו לוותר על השהות במחיצתו..."

הכל הכירו בכך שהוא התברך במיוחד בחושים עסקיים מחודדים. "הוא היה מוכשר בסדר גודל", אומר לנו אחד ממכריו, שצעד לצידו במשך שנים. "היה לו ראש מבריק ופתוח, עם יכולת לחשב במהירות שיא חשבונות מורכבים, ולהגיע תוך שניות למסקנה האם מדובר במהלך שירותי או יסתיים בהפסד. פרט לכך, הוא פיתח יכולת מיוחדת לפתח נושא מורכב ולצלול אליו תוך שניות, כל זאת כשהוא יושב בצד בשקט, כמעט ואינו מדבר, אך כשהוא אמר מילה - זו היתה תמיד מילה נכונה".

ככלל, נתקיימו בו דברי חז"ל על אסתר "לכל אחד נראית כאומתו". עם עשירים דיבר בעסקים, עם תלמידי חכמים בדברי תורה, ועם ילדים בדרגתם שלהם. כל אחד הרגיש עמו חבר וידיד בגובה העיניים, לא מתנשא ולא מתגאה עליו. כך נודע בטובת עין ולב והיה מפרגן גדול לכל הבא בצילו. הוא לימד צעירים את רזי מקצוע הייבוא מסין, וכשפנה אליו אברך ושאלו לעצתו, בפשטותו וטובת ליבו קם ונסע עמו לסין והכניסו בסוד העניינים, ולא עזב אותו עד שראהו 'עולה על הכביש' ומצליח בעסקיו.

קשר מיוחד הצליח לרקום עם הקהילה המשפטית. עורכי דין רבים, שופטים ומשפטנים, בארה"ב או בישראל, נחשבו לידידיו הקרובים. רבים מאד מאלו היו מגיעים להיוועץ בו, כשהם מופתעים לגלות שלא פעם הוא שולט בחומר המשפטי אף יותר מהם.

במסחר, הוא היה לוקח סיכונים. פה ושם הפסיד, אך לרוב קטף רווחים גבוהים. בהגיעו לגיל 70 החליט לפרוש מעסקיו ולהשקיע את זמנו בשני התחומים שאותם אהב יותר מכל: לימוד התורה והעזרה לזולת. מאז סבב והתנהל סדר יומו סביב שיעורי התורה שבהם השתתף או שמסרם בעצמו, ובמקביל ישב עם יהודים וניסה לסייע להם, אם בתיקים מורכבים של שלום בית או בפתרון בעיות כלכליות. אך לפני כן לקח את ילדיו לסיבוב סביב העולם, כשהוא חושף בפניהם מפעלים, מבני תעשייה, מחסנים ואפילו חברות שרכש בסין ובהונג קונג (שם גילו כי היתה לו, בין היתר, חברת שליחויות), מבלי שהיה להם קודם לכן שמץ מושג לגביהם.

אגב, בשל היותו ממעט בדיבור, חלק גדול מעסקיו נותר עלום בעקבות פטירתו הפתאומית, בעיקר שמות של לוויים שהוא הלווה להם סכומי כסף עצומים מבלי שאיש מלבדם ידע את היקף ההלוואות והסכומים. "אחר פטירתו הגיע אלינו יהודי שסיפר כי אבינו הלווה לו סכום של רבע מיליון דולר (!)", מספרים בניו, "אך סביר להניח שהוא היחיד שהגיע לספר מיוזמתו. אחרים שקיבלו הלוואות בסכומים גדולים יותר לא טרחו לספר..."

מאידך, הוא עצמו ידע, גם כשהפסיד, להתעלות על ההפסד ולא לתת למכה שקיבל ללוות אותו. במקרה שהפסיד, גם אם היה מדובר בעיסקה שהשקיע בה הון, מאמץ וזמן, ידע לזהות ברגע הנכון מתי הגיע הזמן לשחרר: להרים ידיים ולהתקדם, ללכת הלאה ולעבור אל הדבר הבא, ולא 'להתפקשש' עם ההפסד והשלכותיו. את המסר הזה ידע גם להקנות לאחרים, כשהם הוקירו אותו על כך במשך שנים.

"הנגיד ר' ישראל בראון ז"ל משיקגו היה פוגש אותי פעמים רבות", מספר אחיו ר' מנחם. "בכל פעם שפגש אותי היה סונט בי: דע לך שבגלל אחיך הפסדתי מאה אלף דולר..."

ואכן, הוא הפסיד את הסכום בגלל ר' יענקל, ומעשה שהיה כך היה:

פעם השקיע אותו בראון סכום של מאה אלף דולר בעיסקה מסויימת, שעלתה על שירותון. הוא לא ויתר, ובמשך שנים ניסה להילחם, לנקוט בפעולות שיסייעו לו להשיב לו את כספו, אך

הערכה חוצת קהלים. עם כ"ק האדמו"ר מוויזניץ שליט"א

לשוא. במשך שנים השקיע אנרגיות והתעסק עם אותה פרשיה ולא הניח לה, עד שפגש בר' יענקל שכדרכו צלל לעומק העניין תוך שניות ספורות. לאחריהן אמר לנגיד שהיה מבוגר ממנו בעשרות שנים: "לו לעצתי תשמע - שכח מהכסף

הזה. אמנם תאבד מאה אלף אך תרוויח מיליונים".

"וכך הווה. הוא השלים עם ההפסד, ואת האנרגיות השקיע ביתר עסקיו שבהם עשה חיל. מאז הפך לידידו הקרוב של יענקל והוא היה נועץ בו באופן קבוע. אך כשפגש בי היה אומר לי, בחיוך: בגלל אחיך הפסדתי מאה אלף..."

משכיל אל דל

את אותו ידע שרכש, את כל תבונתו, כישוריו, קשריו הרבים, יכולותיו, את קסמו האישי ואת יכולתו להלוך נגד כל אחד, היה מעמיד לרשותם של אלו שנקלעו למצוקה, כשהוא נותן להם את כל כולו. לא מצא מנוחה לעצמו עד שהבעיה הגיעה לפתרונה.

בכלל, רודף אמת היה, שונא עוולות, שיעשה הכל בכדי לסייע להציל עשוק מיד עושו. בכל מקרה כזה שהגיע לפתחו היה נכנס לעובי הקורה, לומד כל מקרה על הדקויות שבו, ומהרגע שנכנס אליו - לא היה משחרר אותו עד שהנושא הגיע ליישובו ובמקום מצוקה היתה הרווחה.

כזה הוא סיפורו של הרב ט' מירושלים. סיפור אחד, מפותל ומפליא כאחד, שיש בו בכדי ללמד על הכלל. נאזין לו:

"הסיפור שלי החל לפני כעשור", מספר לנו ט'. "הייתי אברך צעיר שחיפש הזדמנויות, וביום מן הימים הוצע לנו לרכוש חברה ששיווקה מוצרי תזונה שזכו לביקוש רב. בדקנו את החברה, שנקלעה לפשיטת רגל והיא הועמדה למכירה בידי כונס נכסים, וגילינו כי יש בה בהחלט פוטנציאל. החלטנו להשקיע בה.

"ואכן, לוויתי מהבנק מיליון שקלים כשאני משעבד לשם כך את ביתי, ויחד עם שותפים נוספים גייסנו חמישה מיליוני שקלים ורכשנו את החברה, שאכן לא הכזיבה: תוך זמן קצר התברר כי היא מניבה רווחים נאים שהגיעו לריווח נקי של עשרות אלפי שקלים בחודש לכל אחד מהמשקיעים.

"מה שלא ידענו, שההצלחה הזו לא נעלמה מעיניו של אחד מבעלי המניות, שחמד את הריווח לעצמו והוא עשה יד אחת עם עורך הדין, כשיחד הם העבירו את החברה על שמו. כמובן שההליך לא נעשה בבת אחת. הוא התמשך על פני יותר משנה במהלכה הועלמו רווחים, שונו דו"חות, וכמובן שהיה שם גם 'אשם

תורם' שלי ושל חבריי, ובעיקר של המנהל שאותו מינינו לנהל את החברה כאשר הוא התרשל ולא עושה את מלאכתו. מה שגרם לכך שאנו נהנינו מהפירות, ולא חשבנו לפקח על הרישומים.

"כך או כך, ביום בהיר גילינו כי החברה 'נגנבה לנו מתחת לאף', כשהמשמעות היא שאיבדנו את החברה ואנו נשארים בעלי חוב לבנקים למשך 20 השנים הקרובות. המשמעות היותר ישירה היתה שאני נשאר בלי כל מקור פרנסה, ועם חוב לבנק של כ-25,000 ₪ בכל חודש. עולמנו חשך עלינו. מבעלי חברה מצליחה, הפכנו לבעלי חוב מבלי יכולת להתאושש ומבלי שנראה כל קרן אור באופק.

"ניסינו להילחם, נפגשנו עם עורכי דין ששמעו את הסיפור לאשורו והם אמרו לנו שאכן הצדק אתנו. 'הגניבה שקופה' אמר לנו עו"ד צמרת שהצלחנו להגיע אליו, כמובן תמורת

חיוך שהפך לסימן היכר. ר' יענקל ז"ל

מחיר מופקע לשעת ייעוץ בודדת. 'תוכלו להוכיח אותה בבית המשפט ולהחזיר את החברה לרשותכם'.

'אבל מה', הוסיף באותה נשימה, 'קחו בחשבון שאתם יוצאים למאבק מול משרד עורכי דין. אתם תשלמו הון תועפות על הייצוג המשפטי, בעוד שלהם הייצוג לא עולה ולו פרוטה. מה גם שההליך ימשך שנים, במהלכן אתם תתרוששו עד לשד, הם ימשיכו להרוויח, וכשתוכיחו סוף סוף את בעלותכם - תגלו שאין לכם ממי לגבות את המגיע לכם. שכן חזקה על אלו שביצעו את המהלך עד כה במקצוענות ובתייחסות כה רב, שהם ידאגו להסדיר שעד אז החברה תועבר על שמות אחרים, קופתה תתרוקן ולכם לא ישאר מאומה'.

התחזית נראתה איפוא שחורה משחור. עם מי לא נועצנו אז, אך כולם היו תמימי דעים ואמרו לנו שמוטב שנרים ידיים. 'לא תצליחו להילחם', אמרו לנו, ובצדק, כל אלו שנחשפו לתמונה. העניין היה ששעון החול הלך ואזל: המוצרים של החברה היו רשומים כפטנט מסחרי, שתוקפו היה אמור לפוג תוך כמה שנים. כך שאיך שלא הסתכלנו על התמונה, לא נראה בה ולו שבב של תקווה ביום מן הימים, בעודי יושב ומבכה את מר מצבי, אני פוגש חבר שמספר לי שישנו יהודי שיכול לעזור לי. 'שמו יענקל מנדלסון' הוא אומר. אני תוהה מדוע שאותו יענקל יעזור לי, אדם שלא מכיר ולא נפגש בו מעולם, ושומע ממנו כי זה טיבו של האיש: הוא עוזר לכל מי שנמצא במצוקה, בפרט למי שנעשה לו עוול. החלטתי שאין לי מה להפסיד, ונפגשתי עמו.

פגישה אחת הספיקה לו בכדי להבין היטב את התמונה. מה שזכור לי מאותה פגישה הוא שהוא בעיקר הקשיב, פה ושם שאל שאלות נכונות, אך הבין היטב. הוא קרא היטב את המפה ולהפתעתי הודיע שהוא נכנס לתמונה. אז הוא לא גער בי, אך לימים, לאחר שהפרשיה תהיה מאחורי, יאמר לי בהזדמנות: 'הבנתי מיד מה עשיתם. היה לכם כיכר זהב, והנחתם אותה באמצע השוק. הפקרתם את החברה וכך ניתן היה לגנוב אותה מכם בלי שתרגישו בכלל...'.

אך הוא לא סבל שחיתות, והעוול שנעשה תחת השמש זעק לו. בפגישה הבאה שקיימנו עם עורכי הדין הם הופתעו לגלות יהודי חסידי עטור זקן לבן, עם פיסות שעוד נותרו אדמוניות, כאשר הוא מייצג מעתה את המשקיעים. תחילה זלזלו בו, אך תוך זמן קצר הזלזול הפך להערכה גלויה. הם הבינו עם מי יש להם עסק.

וזה לא היתה לא פגישה אחת ולא שתיים. "הוא נפגש פעם אחר פעם, אתנו ובעיקר בלעדינו, פגישות פרונטליות וטלפוניות, נסע לתל אביב ולירושלים, בבוקר ובערב, הגיע לדיונים לבתי המשפט ונסחב שוב ושוב - בגילו המתקדם - לפגישות גישור אליהן נשלחנו. 'הוא אדם חזק, עופרת יצוקה' אמרו לנו בהזדמנות היריבים שגילו כי גם אם יענקל יושב בצד, בכורסא שבצד החדר, כשכביכול הוא לא שותף לדיונים המתנהלים במרכזו, הוא אינו מחמיץ מילה. על אף ששתק מרבית הזמן, אך כשהוא אמר מילה, זו היתה מילה שכדאי היה להקשיב לה".

"נדהמתי לראות", ממשיך ומספר ט', "איך יענקל נלחם על כספי כאילו היה

זה כספו שלו. הוא סירב בעקשנות לפשרה, ושידר לצד השני כי יש לו את כל הזמן שבעולם בנוסף למשאבים בלתי מוגבלים שעומדים לרשותו. 'אלו לא המסכנים שרוששתם אותם' דאג לומר להם, 'הפעם זה סיפור אחר'. כל זאת, כאשר כולם הזהירו כי הזמן משחק לטובתם, מה גם שגם בבית המשפט קיבלנו מהשופטת כתף קרה. אך על אף שהתחושה היתה שהמלחמה אבודה מראש, הוא סירב להרים ידיים.

"ביום בהיר התרחש לו המפנה. זה קרה לאחר שיענקל, שהחליט לשכור חוקר פרטי לאחר שהתנהגותה של השופטת לא מצאה חן בעיניו, קיבל מידע כי אחד מהמעורבים יוצא ונכנס יותר מידי מאולם בית המשפט שבו נערכו הדיונים. בדיקה שנערכה מצאה כי האיש קשור בקשר משפחתי לשופטת. הוא לא אחר מאשר אחיינה.

"מכאן החל הגלגל להתגלגל. השופטת סירבה תחילה להתפטר מהעיסוק בתיק, אך בסופו של דבר התפטרה. במקביל, הצד היריב החליט למכור את חלקו למשקיע מסויים. אותו משקיע נהג לקבל את ברכותיו של מקובל ידוע לפני כל עיסקה, אם כי לאותו מקובל היה קשר לר' יענקל. הוא והלך ונפגש עמו כשהוא פורש בפניו את התמונה במלואה. לאור המידע, הונחה האיש בידי אותו מקובל שלא לרכוש את החברה, לאחר שהתברר כי מדובר בחברה גנובה, אלא אם כן יעביר את התשלום לחשבון הבנק של הבעלים האמיתיים. קרי: אנחנו. בעקבות כל ההתפתחויות הללו הצד היריב כבר נכנס לגודלו הטבעי. הם הגיעו לשולחן והפעם הביעו רצון להגיע להסכם. וכאן התגלה הצד השני של יענקל. הסכום שהציע אותו רוכש עמד על 75% מההשקעה. אנו, שלמען האמת כבר נואשנו מהאפשרות שנקבל אי פעם את הסכום, החלטנו לפתע להתעקש ולדרוש את מאת האחוזים המגיעים לנו. כך הגענו לשלב החתימה, ודרשנו את רבע מיליון השקלים הנותרים שמגיעים לנו.

העיסקה כמעט ועלתה על שירטון, ואז ניגש אלי יענקל בצד, תחב עט פרקר בין אצבעותי, ואמר לי: 'תקשיב. אתה שם את האגו בצד, וחותרם'.

התפלאתי, אך יענקל לא ויתר. באותה עקשנות שבה נלחם עבורי עד הרגע הזה, הוא הפעיל את המכבש מולי ודרש שאחתום ואסיים את הפרשיה. הוא חתר לחתימה, והעיסקה אכן יצאה אל הפועל. קיבלנו 75% מההשקעה, וזאת לאחר שיענקל היה זה שהסביר לנו היטב: אם תסרבו לקבל את הסכום הזה,

לא תקבלו מאומה. מותר לפעמים להשלים עם המצב ולדעת שלא תקבל מאה אחוז מהמגיע לך, אך לא תפסיד את הכל.

סוף דבר: בהמשך הוא התעקש לקבל את הסחורה שנותרה במחסנים, העביר לידי את הסחורה, שנמכרה והיא פיצתה על הסכום שנגרע מהמכירה. בסופו של דבר, עוד נדרשתי לשלם למס הכנסה מס על הרווחים, משום שבשורה התחתונה הסיפור הסתיים עם ריווח. כל זאת, לאחר שרק שנה קודם לכן, לפני שיענקל נכנס לתמונה, ידענו שאנו יכולים לומר 'קדיש' על ההשקעה. את הכסף שהשקענו לא נראה יותר, כשנראה היה שנהפוך לבעלי חוב למשך כל חיינו. הוא הוציא אותו מבוץ של חובות, להרווחה.

מאז, הוא מספר, הפכתי לידיד מושבע ולמעריך שלו. הייתי שוהה בקרבתו, ורואה במו עיני כיצד הוא מסייע לאחרים, שהיו באותו מצב שבו הייתי. הוא היה מזהה תוך שניות האם האיש שמגיע אליו אכן צודק וכי נעשתה לו עוולה כך שהחל מאותו רגע הוא נחלץ עם כל כוחותיו לסייעו, או שהיה אומר לו: אתה הוא זה שפשעת, ואם כן אל תצפה לקבל עזרה.

בנוסף, אומר הרב ט', היה זה מדהים לראות כיצד אותו איש פלדה שיכול היה לנהל מאבקים מול גופים ואישים שנחשבו לחזקים ביותר מבלי למצמץ, היה נמס כחמאה ברגע שנחשף לסיפורו של יתום שעומד בפני חתונתו או סתם נכא רוח שנזקק לעזרה. במקרה זה, כסף לא נחשב בעיניו לכולם, וגם דבר זה הדהים אותי בכל פעם מחדש: אם על כל אגורה שלי הוא נלחם כאריה, הרי שבכל הנוגע לכספו שלו - הוא שפך ברוחב לב, בלי לחשוב פעמיים.

אך אי אפשר לסיים את הסיפור, שהשתרע על פני שנים, מבלי שנשלים אותו מזווית אחרת, אותה קיבלנו מאשתו של ט'. היא מגלה היבט נוסף בדמותו רבת האנפין של ר' יענקל:

הכל הכירו את כתובתו. עם הרב חנינא שיף ז"ל, משכ"ב בית גור

"לאחר שהסיפור הסתיים", היא מספרת, "היינו במשבר אמון לא פשוט. אחרי הכל לא היה זה קל להשלים עם העובדה שגם אם הצלחנו לחלץ את כספנו בחזרה אך הפסדנו את החברה, וזאת לאחר שתלינו בה

ציפיות כה רבות. יתירה מזו, דווקא אלו שהאמנו בהם, ניצלו את האמון והם ניסו - וכמעט הצליחו - לנשל אותנו.

"ואכן, בפגישות שקיימנו עם ר' יענקל הוא זיהה שאני מליאת מרמור וכי הארוע רודף אותי ולא מניח לי לעשות מאומה. 'הסיפור הזה מפיל אתכם', אמר לי אז יענקל, כשאני מתקשה לשכוח את מילותי החכמות. 'הוא אינו מאפשר לכם לצמוח ולהשתחרר ממנו, וזו טעות. הגיע הזמן ללכת הלאה ולהשאיר את הסיפור הזה מאחור'. והוא צדק: הפרשיה רדפה אותי ביום ובלילה, התבוססנו בה בלי הרף, כשהיא לא מאפשרת לנו לחשוב על כל דבר אחר ולהתקדם לכל שלב אחר.

אבל יענקל לא הסכים לכך. "בהשראתו ובדירבוננו, הקמנו עסק אחר, שגם אם הוא לא הביא את אותו סדר גודל של רווחים להם הורגלנו קודם לכן, אך הוא הצליח 'לשחרר' אותנו מההתעסקות הבלתי פוסקת סביב הפרשיה וההתבוססות. בה. כיום, עשר שנים אחרי, אנו יכולים לזקוף את צמיחתנו, בכל המובנים, לאדם אחד ויחיד שהיה השליח של ההשגחה העליונה לחלץ, לפתור את הבעיה הקשה, אך גם לתת לנו את הדחיפה שקידמה אותנו הלאה: ר' יענקל מנדלסון" וזה, כפי שהקדמנו, היה רק 'פוקוס' אותו עשינו על מקרה אחד, פרשיה אחת בה עסק, מתוך פרשיות רבות ומורכבות אחרות שמילאו את סדר יומנו בכל שנותי האחרונות. הצד השווה בכל אלו, שהוא השקיע בהן עשרות ומאות שעות, יגע ויזע, מאמץ פיזי ומחשבתי, כל זאת בכדי לסייע לאחרים ובלי שהוא עצמו נהנה ולו באצבע קטנה מאותה התעסקות.

גאונות בחסד

מי שנחשף אף הוא לחלק ממעשי חסדיו הרבים, היה הרב ר' פנחס גוטפרב שיחי', גבאי ביהמ"ד 'זכרון משה' בירושלים שם קבע ר' יענקל את סדרי לימודיו הרבים. במשך הזמן, התקרבו השניים זה לזה, כאשר ר' פנחס היה מעלה בפניו מקרים מורכבים שדרשו עזרה וסיוע. "בכל מקרה כזה הוא היה נכנס כל כולו לסיפור", מספר ר' פנחס שמעיד על עצמו כי "צריך לדעת כיצד עושים חסדים, ואני יכול לומר שלמדתי ממנו כיצד עושים חסד. הוא היה 'גאון הדור' בכל מה שנוגע לחסד".

"עברו אצלו מאות מקרים", מספר הרב גוטפרב. "לזה סייע בממון. לההוא בעצה. טיפלותי, למשל, בגר צדק שהתגייר והוא עמד בפני חתונתו, ור' יענקל השלים את כל מה שהיה נדרש עבורו, מבגדים ועד כלי בית. יהודים ששיוועו לעזרה בעת שעמדו בעת חתונות ילדיהם, יצאו ממנו ופניהם אומרות שירה".

אך הוא מעדיף לספר דווקא על מקרה שלא הסתיים בהצלחה. "אירע ואחד המתפללים נקלע לתסבוכת משפטית קשה. הוא התמודד עם קושי עצום, חשבונות הבנק שלו עוקלו, העסק שלו הושבת, וחיינו נעצרו. חיברתי בינו ובין ר' יענקל, שעשה הכל בכדי לסייע לו. אני יכול לומר שהוא השקיע מאמצים שקשה אפילו לתאר אותם. ישב יום ולילה ממש, נפגש עם מי שרק יכל, טיכס עצה - אך בסופו של דבר לא הצליח".

למרות זאת, מדגיש ר' פנחס, אותו יהודי חש שהוא כבר לא מתמודד לבדו במערכה. "החל מאותו רגע שבו נכנס ר' יענקל לתמונה, הוא חזר לשפיותו, פשוטו כמשמעו. הוא חש שמישהו צועד עמו יד ביד, וכי הוא יעשה הכל בכדי לסייע לו. אז נכון, בסופו של דבר המאמצים לא צלחו, אך הוא יצא מסיפור בצורה שונה לחלוטין. 'הרגשתי שר' יענקל היה עמי והוא יעשה הכל עבורי. הוא דיבר ועודד, הוא ניחם והרגיע. הוא פשוט היה עמי', אמר האיש שהעיד שרק בזכות המעורבות הזו הוא הצליח להמשיך בחייו הלאה".

ח"כ הרב יצחק פינדרוס התוודע לר' יענקל בעת שעבד בארגון 'זה לזה', הארגון הפועל עבור יתומי ישראל בראשו עומדת הרבנית רוטנברג תחי' (בתו

של האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל). "זכיתי אז להכיר את ר' יענקל, שסייע לרבנית רוטנברג בכל דרך, הן בממון שהרעיף על הארגון אך בעיקר בעצה ובמעש. בכל מה שקשור ליתומים ולאמנות, ר' יענקל לא היה נח עד שהעניין היה מסודר", הוא מספר.

קם בבוקר וחשב איך לעזור. עם ידידו ח"כ הרב יצחק פינדרוס

אך מאז, גילה כי 'עסקיו' נוגעים גם ליתר התחומים הקשורים למידת החדס. "הוא פשוט היה אדם שקם בבוקר ומחפש איך לעזור לאנשים", מגדירו הרב פינדרוס. "הוא היה מתעסק במשך שעות בניסיון להביא שלום בין אדם לחבירו, ליישב סכסוכים שנגעו לחריגות בניה, לעסקים, מקרים של שלום בית, כשהוא רותם את כישוריו וכך יודע לגשר על פערים בצורה בלתי רגילה".

"בהמשך, ככל שנכנסתי לעסקי הציבור ונחשפתי למקרים רבים ומורכבים", הוא מוסיף ומספר, "כבר הכרתי את הכתובת. בכל פעם שהגיע לידי מקרה מורכב של אדם שהסתבך כלכלית, עם המשטרה, משפטית או מה שלא יהיה, נהגתי לפנות אליו. תחילה הייתי מבקש את עצתו והנחייתו, אך הוא היה נכנס מהר מאוד לעובי הקורה. 'יצחק', היה אומר לי, 'לך יש מה לעשות, תן לי לטפל'. והוא אכן היה מטפל. הוא לקח את הסיפור אישית כאילו היה זה מקרה שלו. זה היה מעסיק אותו ימים ושעות, שבועות וחודשים, אך הוא לא היה מרפה עד שהעקוב היה למישור".

ועדיין, ככל שהיה קרוב אליו, ידע כי הכיר רק חלק מזוויותיו. "הוא היה אדם מסתורי. לא הוציא מילה אודות המקרים שהתעסק בהם. יכולתי לדבר עמו על מקרה, והוא עשה עצמו כאילו אינו יודע מכך כלל. רק בהמשך שמעתי שהוא ידע גם ידע..."

להביא ל'גמר טוב'

עם הזמן, ומשהלך שמעו לפניו כמי שלא יכול לעמוד מנגד כאשר יהודי מתמודד עם 'פעקל' ומתקשה להיחלץ מצרתו, החלו להגיע לשולחנו גם מקרים מורכבים של שלום בית שבהם שני הצדדים ניצים ומסתבכים זה עם זה, והסוף המיוחל אינו נראה באופק. לאחר שכתבונתו הצליח להביא כמה פעמים לפתרון מוסכם שהביא בכנפיו שקט בין משפחות שקודם לכן היו מצויות בקטטה שמשכה אליה קהילות ומושבות, הפך ר' יענקל לכתובת מוכרת אליה הגיעו יהודים, מכל החוגים והעדות, כשהם מבקשים את עזרתו ונאחזים בו כטובעים בקש.

כך, במשך חייו, ובעיקר בשנותיו האחרונות, טיפל ר' יענקל במאות מקרים סבוכים, בלא גוזמה. הייחודיות שלו היתה בכך שהוא השכיל להושיב את שני הצדדים ולגרום להם להבין את התמונה האמיתית, כשהיא נקיה מרעשי רקע

ומדעות קדומות. לרוב, הצליח להשכיח שלום בין הצדדים, כשהיום ישנם עשרות בתים בישראל שמתנהלים על מי מנוחות, מהם יצאו כבר בתים חדשים, כשהינם חבים לו את בנינם.

"היינו אחרי מפגשים רבים, עם יועצים ומומחים. קיבלנו עצות מכל הכיוונים", מספר לנו ברגע של גילוי לב אברך שעמד לפרק את ביתו, ורק בזכות מעורבותו של ר' יענקל הוא נמנע מהצעד הבלתי הפיך, כשהיום ילדיו חיים בקו נעים וחמים. "אך ר' יענקל היה הראשון שהצליח לגרום לנו להבין מה חשוב לנו, מה אנו חושבים, ואיך נצליח אנו בעצמנו למצוא את המכנה המשותף. הוא הציג בפנינו את התמונה כפי שהיא, כשאנו רואים אותה בבהירות, לראשונה. הוא פקח לנו את העיניים. בזכותו, נמנענו מלעשות את הצעד שהיה שם קץ לחיינו המשותפים, על כל ההשלכות שהיו נגרמות כתוצאה מכך לנו ולילדינו" כך במקרים רבים. עם זאת, היו מקרים רבים אחרים שבהם לא נותרה ברירה אלא לפרק את החבילה, אך ר' יענקל היה זה שניווט והדריך ופעל שגם הגט שינתן בסופו של דבר יהיה כשמו: גמר טוב.

שעות על שעות בילה בפגישות עם שני בני הזוג כשהוא מנסה ומצליח לצנן מעט את הלהבות, לבנות אמון ברמה מינימלית, ולסייע להם להגיע להבנות שיאפשרו להם אמנם להגיע לגט - אך מבלי שהדבר יהיה כרוך במריבות שהכל דשים בהן, בעגמת נפש לשני הצדדים, ובעיקר בהוצאות בלתי פוסקות של כספים ושל אנרגיות, שאותן ניתן יהיה לתעל למקומות טובים יותר.

"הוא הפסיד המון כספים לעורכי דין, לעסקנים ולטוענים רבניים שקודם לכן חיו על חשבונן של משפחות אלוי", מספר לנו יהודי יקר, מי שליווה אף הוא משפחות שעמדו במצבים דומים והוא נהג להפנותן לר' יענקל. "היו מגיעים אליו זוגות אחרי שנים של מריבות, בהן השקיעו סכומי עתק, שבילו שעות וימים בבתי הדין, שפירנסו משרדים של עורכי דין, ולאחר פגישה הם היו מביטים אחד בשני ואומרים לעצמם: מה עשינו. הרי אפשר היה אחרת".

לשם כך היה משקיע מכוחו ומזמנו, מבלי שיחוס על עצמו כלל. "פעם", מספר אחיינו ר' ישראל (בר"י) מנדלסון, "פגשתי באשדוד לעת ערב. תהיתי מה מעשיו בעירי, וגיליתי כי האיש שהכרתי כעשוי לבלי חת נראה חלוש ולא, בקושי הולך. 'מהבוקר אני כאן, עסוק עם מקרה מסובך של גט שאמור להינתן בבית הדין, ועדיין לא בא דבר מה לפי', סיפר כלפי תומו.

ידידו הקרוב, הנגיד הרב פנחס ירט, היה מהיחידים שנחשפו ל'עסקיו' - כך כינה זאת ראש הישיבה שליט"א בהספדו הקצר - כשהכוונה היא לפעילותו העניפה בתחום רגיש זה של השכנת שלום בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו. "הכרתי את עיסוקיו, הייתי קרוב אליו מאוד", הוא אומר, "ולמרות זאת בכל פעם מחדש מצאתי את עצמי מופתע. אם חשבתי שאני יודע ומכיר, גיליתי שאיני מכירו. הוא התעסק בכך יומם ולילה, שקוע כל כולו בעזרה לזולת, מבלי שיצמח לו מכך שבריר של טובת הנאה, וההיפך מכך".

אלו היו עסקיו. עם ידידו ורעו הנגיד רבי פנחס ירט

כדרכו, בכל תיק היה נכנס ראשו ורובו. היה מנצל את מארג הקשרים הענק שבנה עם עורכי דין, דיינים וטוענים רבניים, ומנסה להציל עשוק מיד עושקו. אך מה שאפיין אותו תמיד היתה העובדה שהוא לא איפשר לתיקים שהגיעו אליו 'להימרח' במשך שנים. הוא חתר במרץ לפתרון, מתוך ידיעה שכל יום שעובר בהיעדר פתרון פוגע בבריאותם ובאיכות חייהם של כל המעורבים, ההורים משני הצדדים, הזוג עצמו, אך בפרט הילדים שהם יהיו אלו שישלמו את המחיר הכואב ביותר. אותם הוא היה שם תדיר נגד עיניו, ועושה הכל בכדי שהארוע הקשה בחייהם יתנהל ויסתיים מבלי שהוא יביא עמו רעידות משנה מיותרות. וכשהיה צורך, היה הוא זה שנעמד בחזית. הוא ספג אבנים ובליסטראות, כשלא פעם מצא את עצמו מתמודד מול אנשים חזקים, מקושרים ומבוססים, מול גופים וחוגים, אך הוא לא חת מפני איש. פעם ניהל מאבק ציבורי נרחב

נגד גוף מסויים, כשמי שיצא נגדו היתה אישיות ידועה. אך כאשר אחיו של אותה אישיות התמודד בעצמו עם תיק בלתי פתור אצל אחד מילדיו, העניק לו האח עצה טובה: ישנו אדם אחד ויחיד שיכול לעזור לך, שמו יענקל מנדלסון. דווקא כמי שפעל נגדו, אני יכול לומר לך שהוא פועל ביושר, והוא חף לחלוטין מנגיעות. לך אליו.

וכן הווה. "התיק שנסחב במשך שנים ולא נראה לו מוצא", סיפר בהתפעלות אותו יהודי, "נסגר אחרי פגישה אחת בלבד. תוך שעתיים".

וההערכה הזו לא באה בחלל ריק. באחד המקרים שבהם טיפל, התבקש להיכנס לעובי הקורה ולהציל את אחד מבני הזוג שהשני עמד לרוקן אותו מכל נכסיו, הן מהנכסים הגשמיים והן מהילדים שאמורים היו לעבור לחזקתו. תוך זמן קצר, מאז נכנס ר' יענקל לתמונה, התהפכה הקערה על פיה והוא הצליח להביא את הצדדים להסדר הוגן.

אלא שאז אירעה תפנית מפתיעה בעלילה. דווקא הצד החלש והנרמס, זה שכמעט ויצא ללא כלום לולי שיוצג בידי ר' יענקל, הצליח להוכיח בעלות על הנכס המשותף ולהעבירו על שמו. המשמעות היתה שהצד השני שנכנס לזירה תחילה בהילת מנצחים, עומד לסיים כשהוא מנושל לחלוטין. 'ניצחון בנוק אאוט' בלשון העם.

העסקנים המעורבים מיהרו לבשר לר' יענקל ולהודיעו על ההישג. אלא שלהפתעתם, ר' יענקל לא נטל חלק בחגיגה. יתירה מזאת, הוא הבהיר שלא יתן לכך יד ואדרבא, הוא יעמוד על כך שהנכס יחולק בין שני הצדדים, שווה בשווה "אמנם", הסביר להם, "הם לא פעלו ביושר, הם ניסו לעשוק ולא הצליחו. אך כעת, משהצלחנו להגיע לשלב הסופי, לא אתן יד לכך שצד אחד ינושל. צריך לזכור שגם הם עברו כאב, ויש לדעת שגם להם יש מניעים שגם אם הם לא מצדיקים את התנהגותם לחלוטין, אך עדיין יש להתחשב בהם".

לא עזרו כל ההסברים על כך ש"אילו הם יכלו לנשל אותנו ודאי שהיו עושים זאת, בלי למצמץ" או כל טענה אחרת. ההסדר שנחתם בסופו של דבר, בניווטו של ר' יענקל, היה כתמיד: ישר והוגן, עם זכויות שוות לשני הצדדים.

בכלל, בפגישות שניהל עם המעורבים, היה יורד תמיד לגופו של עניין. 'בואו נתמקד במה שחשוב', היה אומר, 'בחיים עצמם, בילדים. הכסף לא נחשב'. אם גילה שהנושאים הכספיים הם אלו שמהווים את סלע המחלוקת, היה

מוציא את הכסף הנדרש מכיסו. אחד העסקנים עמו שוחחנו מספר כי טיפל בכמה מקרים, כאשר בשניים מהם שילם ר' יענקל מכיסו סכומים של כמאה אלף ש"ח, העיקר שהצדדים יגיעו לעמק השווה. אגב, במקרים מורכבים יותר וכשנדרשו סכומים חריגים בכדי לסיים את הארועים, היה עומד לרשותו ידיו הנגיד הרב אברהם נח קליין ז"ל, שהיה מעביר את הסכומים לבקשתו של ר' יענקל תוך שהוא סומך עליו בעיניים עצומות.

היה זה לפלא שלאחר שסיים תיקים מורכבים וקשים, כאלו שזרמו בהם נהרות של דם רע והוא הביא לסיומם, נקשרו לפתע קשרי ידידות בינו דווקא לבין הצד הנגדי. דווקא הם, שגילו כמה הוא ענייני וחותר לאמת ללא מורא, היו אלו שלמדו להעריכו ולהעריצו ונפשם נקשרה בנפשו.

מסיבה זו, ולאחר שראה הצלחה רבה בתחום זה, הוא ראה בכך את שליחותו. בשנותיו האחרונות התמקד בתחום זה של שלום בין איש לאשתו, אך גם בהיעדר השלום - במניעת המריבה. כך, הלך והעביר כבר לפני 15 שנה את עסקיו לרשותם של ילדיו, והוא התמקד בעיקר בתחום זה, בראותו שכך הוא מונע כאב רב מאנשים וממשפחות רבות.

מי שהכירו בכך היו, מטבע הדברים, ראשי העדות, מדריכי אברכים, רבנים, דיינים ומורי צדק. גדולי ישראל, ובעיקר כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א שאליו היה קשור באותה התקופה, נהגו לשלוח לפתחו כל מקרה של שלום בית שהגיע לשולחנם, מתוך ידיעה שהוא האדם הנכון לטפל במקרים אלו. באותן השנים האדמו"ר מגור שליט"א לא סמך על איש מלבדו, כשבכל מקרה כזה ההנחיה היתה אחת: 'גיי צו יענקל'. הוא אכן עשה כמיטב יכולתו, ותיקים רבים וסבוכים של החסידות טופלו אז על ידו, מבלי שהוא יחוש שמגיע לו על כך מאומה.

אחד מאלו שנעזרו על ידו מספר כי הגיע אליו משכלו כל הקיצין. ר' יענקל ניסה לסייע בהשכנת שלום, ומשלא הצליח פעל להסדיר את הגט, כדרכו, בדרך ישרה והוגנת. באחת הפעמים בהן הגיע לביתו, אמר לו ר' יענקל: דע לך, שהשידוך שלך כבר מחכה בחדר השני...

בחדר השני היתה אשה שעברה אף היא את אותו תהליך. ר' יענקל שם עינו עליהם, ואכן לאחר שנפרדו החבילות, פעל להקים בית חדש בישראל - והוא הולך לחופה את השניים שנעזרו על ידו, איש איש בדרכו. היום, שניהם כבר משיאים את הנכדים שנולדו מילדיהם המשותפים, ואשר גדלו בבית מבורך

שהשלום שרר בין כתליו.

אחר מספר על אחותו שנחשבה עגונה במשך 12 שנה, עד הדבר נודע לר' יענקל. "מאז שנכנס לעובי הקורה העניינים החלו לזוז. הוא שכר עו"ד על חשבוננו, ותוך שבועיים היא שוחררה מכבלי עגירותה".

עד כלות הנפש

בירושלים התגורר יהודי שהיה למוד יסורים. חשון ילדים היה, ואם לא די בכך היו לו בעיות בריאותיות קשות. ר' יענקל היה זה שתמך בו, כלכלית ונפשית, היה מממן את טיפוליו ועולה לביתו או לחדרו בבית החולים כדבר של קבע, פעמיים או שלוש בשבוע. בהמשך, אימץ אותו יהודי בת, גידלה והשיאה, כמובן בתמיכתו הכספית של ר' יענקל. אך הזיווג לא עלה יפה והיה צורך להפריד את החבילה.

ר' יענקל, מובן מאליו, היה זה שניהל את התיק. כוחות רבים השקיע בבניית הקשר, אך משנוכח שאין ברירה אלא לפרק, פעל לבצע את ההליך תוך מיזעור הכאב, עד שהגיע היום הגורלי שבו היה אמור הגט להינתן בבית הדין. אך באותו היום אירע מה שאירע ור' יענקל נאלץ להיעדר מהעיר.

"הוא התקשר אלי באותו בוקר", מספר ידידו מזה רבות בשנים, ר' צ"ר, "והודיע לי: 'היום אתה מגויס. אני צריך אותך'. הוא הודיע לי שעלי להגיע לבית הדין הרבני, וללוות את בני הזוג בשעות שבהן יכתב הגט.

"לר' יענקל, כמובן, לא יכולתי לסרב, וכך יצאתי לבית הדין כאשר אני שווה לצידם של בני הזוג ומלווה אותם לאורך היום, החל מכניסתם לשערי בית הדין הרבני ועד שיצאו משם לאחר שגט הכריתות ניתן מידו לידה.

"ביליתי שם יום שלם, ומה שאני יכול לומר שזו היתה מסחטה של רגשות", משחזר הידיד. "עמדתי לצידם במשך כל שעות היום, כשאני מדבר עם שני בני הזוג, מפשר ומגשר, מוצא את עמי בין שתי זוגות של עיניים עוינות, מנסה למצוא בעצמי כוחות שיסייעו לי לרבע את המעגל ולסגור קצוות.

"רק לאחר שיצאתי, לעת ערב, עייף, סחוט ומותש, בלי גרם של כח, הבנתי פתאום באלו תעצומות נפש התברך ר' יענקל. אלו כוחות היו לו ולמה הוא

נדרש בכדי להימצא בסיטואציות מורכבות וקשות כאלו שבהן בית יהודי נחתך, כשאין ספק כי השעות והארועים הללו צרבו את ליבו הרגיש. אך למרות זאת, הוא התגבר כארי ועשה את שלו רק מתוך אמונה שכך הוא יכול לצמצם ככל האפשר את הכאב, את המריבות ואת השנאה".

מעניין לציין, שעל אף שיכול היה לנהל מאבקים, אך הוא עצמו שנא מריבות ומאס בהן. כשהדברים נגעו אליו, היה רך כחמאה. היה מוותר על עיסקאות שבהן יכול היה להרוויח הון, ומוצא את הדרך להגיע לפשרות גם אם הפסיד בהן. 'לא שווה לריב' היה מטבע הלשון שגור על לשונו. את אותו מסר נהג להמחיש כאשר היו מגיעים אליו תיקי בוררות של מריבות בין סוחרים וכו', שאף הם הופנו אליו לרוב בעיקר בידי דיינים שביקשו לפתור את המריבה מחוץ לכתלי בית הדין. "הבריאות חשובה יותר מכמה שקלים", נהג לומר.

אך אם הדברים נגעו בלעזור ליהודי, שם לא היסס להיכנס לפרשיות גם כאלו שנראו סבוכות. לא פעם יכול היה להטיח גם בפני רעיו הקרובים: אינך צודק, וזאת כאשר הוא חשב שדווקא הצד השני צודק. הוא לא חת מפני איש, כפשוטו פעם נודע לו על אברך שבני משפחתו טפלו עליו עלילה והוא הושב במאסר. ר' יענקל, שזיהה כי אכן מדובר בעלילה שנועדה לנתקו מילדיו, הגיע אליו לבית המעצר, שילם את הערבות הנדרשת והוציא אותו עמו לחופשי.

אלא שהאיש היה חסר כל ולא היו לו כל אמצעים לניהול החזית המשפטית. הלך ר' יענקל והוא שכר בכספו עו"ד, לאחר מכן פסיכולוג ועו"ס, וכך הצליח לשפר את עמדתו ולהביא לכך שזכויותיו לא יפגעו.

אך גם לאחר שהם הגיעו לישורת האחרונה וההסכם שנחתם בין הצדדים כבר היה מאוזן, עדיין לא סיים ר' יענקל את תפקידו. בפעם הבאה שבה נסע ר' יענקל כמנהגו למיאמי, פלורידה, הוא לקח עמו את האברך כשהוא מתארח על חשבונו במשך חודש בו דאג לכל מחסורו.

"הוא אמר לי", מספר האברך, "אחרי מה שעברת - אינך יכול כך לחזור לילדים. תתאושש, תירגע, ורק אחרי כן תחזור לארץ, לילדיך".

אך דווקא כשהדברים נגעו אליו, שם הוא ויתר.

בשנותיו האחרונות, הוכה פעם בידי צעיר ברחובה של עיר. האיש, שביקש למחות על פרשיה מסויימת בה היה מעורב ר' יענקל, התנפל עליו והכהו בראשו, כשר' יענקל נופל שרוע על הכביש רגע לפני שחלף במקום אוטובוס. הארוע

היה קשה ובעקבותיו נאלץ ר' יענקל לשכב מספר ימים ולעבור טיפול רפואי. התקיפה, שתועדה כולה, עשתה הד רב וגרמה לזעזוע עצום. מכריו ומוקיריו הרבים נחרדו, ורבים פנו אליו וביקשוהו כי יפנה למשטרה ויגיש תביעת נזיקין נגד התוקף. היה ברור גם כי אילו יועמד אותו תוקף על מקומו, ימנעו מעשי תקיפה אחרים. אך לתדהמת כל, התביעה בוששה מלבוא. היא לא יצאה אל הפועל עד עצם היום הזה

תמיד לחשוב על הזולת. עם ידידו הנגיד ר' פנחס ירט

רבים תהו מה אירע לו ליענקל. מי שלא היסס לצאת למאבקים שהניעו את אמות הסיפים, לפתע אינו עושה צעד פשוט בדמות פניה למשטרה וזאת במטרה להתגונן מפני בריון שעלול לפגוע בו שוב. רק לימים תתברר האמת: ר' יענקל הכיר היטב את אותו תוקף, צעיר חמום מוח וקל דעת, אברך שביתו התפרק קודם לכן, והוא ידע כי מדובר באדם אומלל. אם לא די בכך, הוא היה יתום מאב, ור' יענקל תמך במשך שנים באמו האלמנה.

מסיבה זו, ר' יענקל לא הרשה לעצמו לגשת למשטרה ולנקוט בצעדים שיביאו להאשמתו של האברך בפלילים, רק משום שכך יגרם צער לאם האלמנה וכי הדבר יקשה עליו לבנות את ביתו שוב, בעתיד.

מפעל יורד לטמיון

ניתן למלא ספרים עבי כרס על פעילותו רבת השנים ורבת האנפין בתחום זה. עם זאת, נביא סיפור אחד, שפרטיו ידועים למעגלים די נרחבים, ואשר יש בו בכדי להעיד על הכלל.

היה זה לפני כעשר שנים. ר' יענקל ליווה באותה תקופה אברך תלמיד חכם שנאלץ לפרק את ביתו. אך תהליך ההיפרדות לא היה קל ונשקפה סכנה של ממש לרוחניותם של הילדים.

ר' יענקל, כדרכו, השקיע בתיק שעות וימים. את כל כוחו ולשדו העמיד לרשותם של שני בני הזוג, כשהוא יושב עם שניהם חליפות. תוך זמן קצר הצליח לפרק את המוקשים שהוערמו בצידי הדרך המפותלת, בכדי להביאם להסכם גירושין הגון שאף יציל את נפשם הרוחנית של הילדים.

"באותם הימים", מספר בנו, ר' משה, "הייתי יחד עמו בסין הרחוקה. היה זה לאחר שאבי רכש מפעל לייצור כובעי סמט. למען האמת לא היה זה רק מפעל, אלא שרשרת של מפעלים. פרט למפעל עצמו, הוא רכש גם מכלאות ובתי גידול לשפנים, שמעורותיהם מיוצר הלבד הדרוש לכובעים. התהליך נמשך על פני יותר משנה, במהלכה הושקעו סכומי עתק, כשר' יענקל נדרש לנוע כמה וכמה פעמים לצורך העניין בקו ת"א-בייג'ין. אך לאחר כל ההשקעה התברר כי יצרן מתחרה לטש עיניים לאותו מפעל, כשאילו היה מצליח לרכוש את המפעל היתה ההשקעה כולה, בסכום של מיליון וחצי דולר, יורדת לטמיון.

"הגענו לסין, שם נפגשנו עם גורמים רבי השפעה במחוז, שהסדירו לנו פגישה עם ראש העיר, שהוא, היה 'המילה האחרונה'. כמובן, שהפגישה 'רופדה' קודם לכן בסכומים לגורמים רבים, נעשו ישיבות מקדימות, והפגישה המיוחלת נקבעה ליום ראשון הקרוב".

אך בעוד הם נערכים לפגישה בסין, התחממו במקביל העניינים בישראל. ביום רביעי נודע לר' יענקל במפתיע כי נקבע דיון בבית הדין לסיום עניינם של בני הזוג ביום ראשון הקרוב.

"אבא קיבל את ההודעה, ונדרשו לו כמה שניות בכדי להחליט", מספר הבן. "הוא הודיע לי: 'חוזרים לישראל'.

"הייתי בהלם מוחלט. סירבתי להאמין למה שאזני שומעות. 'אם אנחנו חוזרים', אמרתי לו לאחר שהתאוששתי, 'אין פגישה. אם אין פגישה אין מפעל. אם אין מפעל - ההשקעה עשויה לרדת לטמיון'. למרות זאת, את ההחלטה הוא כבר קיבל: הוא חוזר לארץ. "אם לא אהיה במקום", הסביר, "יש סיכוי שהגט לא ינתן. ושם, אמר, אני לא מוכן לקחת סיכון".

"היממה הבאה עברה עלינו בפגישות קדחתניות. ניסינו להפעיל גורמים אחרים, אך כולם הבהירו לנו שחבל על הזמן ועל המאמץ: אם לא תגיעו לפגישה ביום ראשון, אין על מה לדבר. ניסיתי לבדוק את האפשרות שאני אשאר ואבא יסע, אך הובהרה לי נחיצותו בתמונה. 'בלעדיי', אמרו לנו, 'אין פגישה'.

כל חפצים לא ישוו בה. לומד כדרכו בטיסה

ביום ראשון התייצב אבא בשעה 10 בשערי בית הדין הרבני. הוא ניהל את הדברים ביד רמה, ובערב, כאשר שני הצדדים נפרדו לשלום, לא היה קץ לשמחתו. שניהם הודו לו במילים נרגשות על עזרתו, אך לאף אחד מהם לא היה מושג כי בכדי להיות במקום לא נדרש ר' יענקל רק לקחת מונית מביתו בירושלים. הנוכחות היתה כרוכה בהפסד של מיליון וחצי דולר, שהתפוגגו כעשן ברגע שהוא עלה על המטוס בכדי לשוב ארצה.

אגב, הפרט הזה לא היה ידוע להם גם במשך השנים הבאות שחלפו. בכל פעם שבה נפגשו, התעניין ר' יענקל בשלומו של האברך - שהספיק מאז להקים בית מחדש - ופנה והלך הלאה, מבלי לרמוז ולו רמז קל על הקרבן שהקריב עבור הגט בהסכמה של בני הזוג האלו. רק אחרי

נשיאות חן. עם האדמו"ר מטשערנאביל שליט"א

פטירתו של ר' יענקל, כשמשפחתו הגיעה לנחם, לא התאפק הבן, והוא חשף בפניהם את הצד השני של המטבע.

"אני", אמר להם, "לא הצלחתי להשלים מאז עם ההפסד. הן של הכסף, אך בעיקר של האנרגיות. כל החלומות על הקמת המפעל התפוגגו וירדו לטמיון

ברגע אחד. אך אבא, לעומת זאת, היה עשוי מחומר אחר לחלוטין. כבר באותו רגע שבו נודע לו על הדיון, הוא השלים עם ההפסד. ולאמיתו של דבר הוא לא ראה כאן כל הפסד. הוא ראה רק ריווח: הוא הצליח לעזור ליהודי..."

בריות מה אומרות

כי זה היה ר' יענקל. זה היה המוטו של חייו: לעזור ליהודי. לעזור. להעלות חיוך על פניו של נדכא ומר נפש. זו היתה מהותו. "בכל פעם שבה הצליח לגרום ליהודי לחייך, זה היה 'עושה לו את היום', כפשוטו", אומר לנו ידידו, ר' שמחה טאומן.

זה היה האיש. הכל אהבוהו, כל מי שבא עמו במגע הפך והיה בין רגע לידיד קרוב שלו, אך הוא אהב לשמח דווקא את החלשים שבחברה. במשך שנים, אף בהיותו בן שבעים, נהג לצעוד מידי שבת בשבתו מביתו לתפילה בכותל המערבי בשעת הנץ החמה. עם הזמן הפכו כל בני המניין הקבוע שבכותל והם היו לידידיו הקרובים, נמשכו אליו כלמגנט. כולם החשיבו עצמם לידידיו, אך הוא החשיב את עצמו דווקא כידידים של הקבצנים והנדכאים שבחבורה.

ראש ישיבת המקובלים 'שער השמים' הרה"ג ר' אביש צינווירט שליט"א, למשל, הכירו מאותו מניין משותף והוא נמנה על רעי הקרובים. יחד נהגו לנסוע בכל ר"ח לקבר רחל ולקברי האבות בחברון (ולא פעם גם למקומות בלתי שגרתיים. חלחול למשל, שם טמון לפי המסורת נתן הנביא. את האוטובוס מימן הקבלן הירושלמי הנודע, ר' מתתיהו ליפשיץ), כשהנסיעה, שבה השתתפו עובדי ה' ודורשיו, נמשכה על פני כל היום, מהנץ ועד הערב. כך גם אחרים, גדולי תורה, עובדי ה' ובני בינה, שחלקם נהנו אף הם מרוחב ליבו.

אגב, גם בימי ל"ג בעומר שהה ארוכות במירון עם חבורת קודש זו, כשהוא מזדכך יחד עם בקדושת התנא האלוף רבי שמעון בר יוחאי זיע"א ותורתו. אף עשה עימם שבתות לרוב בעיר הקודש טבריה כשהוא נושא עמם תפילות על קברי תנאים וקדושי עליון ועוד. ברי שהוא היה נושא בעול הכספי של אותן שבתות, ויותר מכך: "הוא היה הרוח החיה בכל שבת כזו", אומר ידידו ומקורבו, הרב נפתלי גרינפלד. "כל שבת כזו עמו היתה מעין עולם הבא".

חבר לעובדי ה'. עם רבי אביש צינווירט בחברון

זכרה ישני חברון. במערת המכפלה

קרבת אלוקים. שופך נפשו בתפילה על ציון הישמוח משה זי"ע

נהג לנסוע עם עובדי ה. בחצר ציון חבקוק הנביא

אך, הפלא ופלא: כאשר שוחחו עמו על ידידיו מהכותל, הם נעדרו משום מה מהרשימה. כידידים קרובים הוא ראה דווקא אחרים, כאלו שאחרים היו גאים פחות בחברתם.

"כל פעם שהיה מגיע לכותל, בימי החול", מספר אחד מרעיו, "הוא היה תר בעיניו אחר אותם מסכנים, שדווקא בהם הוא ראה את ידידיו הקרובים. וכשמצא אותם היה נוהג להרעיף עליהם שטרות מארנקו. הוא היה מעביר להם בדווקא

דווקא בהם ראה את חבריו הקרובים. מיסב על ספסל בחברת ידידים מזדמנים, מיאמי

שטרות של חמישים דולר, מאה דולר, וזאת כשהם הורגלו לקבל מטבעות של שקל או כמה שקלים בודדים מכל יתר הבאים.

"פעם שאלתיו, כשראיתיו מביא שטר של חמישים דולר לבחור אומלל שאסף כספים כתחביב, ולא משום שהיה זקוק לכך. 'מה אתה מביא לו חמישים דולר?' תמהתי, 'הרי באותה מידה יכולת להביא לו שקל. הוא לא זקוק לזה כלל'. אך ר' יענקל לא הבין: 'לא ראית איך הוא התלהב?' שאל. ההתלהבות הזו של המקבל, כך ראינו במוחש, היתה שווה לו הרבה יותר מחמישים דולר" אך אלו היו חסדיו הקטנים. פרט לכך נהג לעשות מעשי חסד שחלקם התגלו רק אחרי פטירתו, אם כי מדובר במעט מזעיר. סביר להניח שמקרים רבים אחרים לא נודעו ולא יודעו לעולם. "באישיותו היו שתי תכונות מנוגדות", מגדיר לנו אחד ממעריציו. "היה בו חוזק בלתי ניתן לשבירה, ומצד שני רכות והבנת הזולת עד ירידה לרגש הדק ביותר, בהיקפים שלא מוכרים".

קבצן ירושלמי שהיה חסר דירה, התחבט לאחר פטירתו של ר' יענקל עם

בעיה קיומית: אין לו היכן לגור. התברר, כי במשך שנים, היה זה ר' יענקל שמימן את שהותו בחדר ששכר עבורו במלון 'המרכז', כאשר אותו קבצן נהנה מתנאים מושלמים של אורח במלון, כולל לינה והסעדה. רק לאחר פטירתו של ר' יענקל ומשהמימון הופסק ובמלון נאלצו לפנותו, התברר למפרע כי היה מי שהחזיק אותו על חשבון.

כל חפצים לא ישוו בה. לומד כדרכו בטיסה

שלא לדבר על תמיכה בלומדי תורה.

כשנושאים מעין אלו הגיעו אליו, היה

מפזר ביד רחבה, בלא הגבלה. כל זאת, בתמיכתה ובעידודה של אשתו תחי', שהיתה שותפה מליאה במעשי צדקותיו הרבים כשהיא אף מדרבנת אותו להוסיף נתינה על נתינותיו.

ידידו, ר' אברהם שמשון צישינסקי שיחי', מספר על נתינות בסכומים נכבדים שהופקדו, כדבר שבשגרה, בחשבונות בנק שונים של אברכים בני עליה, וכל זאת מבלי שהם ידעו כלל את מקור ההכנסה הפתאומי. "במקרים רבים שהכרתי

מקורב הוא גרם בכך לאורה ושמחה ממש באותם בתים, אך הם לא העלו כלל על דעתם מי עומד מאחורי השורה התמימה שנראתה בדפי החשבון".

ידידו ר' נפתלי גרינפלד שנחשב במידה מסויימת לגבאי צדקה מטעמו, היה מופקד אף הוא על העברת הכספים ליעדם. "הוא החזיק אברכים, תלמידי חכמים מובהקים, כשהוא מעביר להם סכום קבוע מידי חודש בחדשו, כשנוהג זה נמשך על פני שנים רבות. היו כאלו שהעביר להם סכומים קבועים וגבוהים בערבי חגים. אך גם סתם עניים קיבלו ממנו, בלי ידיעתם, סכומים קבועים שכיסו את חשבונות החשמל והמים,

הביזנס שלו היה לעזור לשני. עם מורו ורבו, ראש הישיבה מגור שליט"א. נראה עוד אחיו הגרד"ח אלתר שליט"א

כדבר שבשגרה".

בירושלים החזיק על חשבוננו אברכי כולל ידוע. פעם היה אמור להגיע לשם, והוא ביקש מידידו, ר' יצחק פינדרוס, שיתלווה אליו. "אם תבוא עמי", נימק, "תוכל לזרז את הביקור והוא יסתיים במהירות, כך יכבדו אותי פחות".

במשך שנים, קבע את מקום לימודו בהיכל התורה שתחת בית המדרש ב'זכרון משה'. שם נהג ללמוד עם ידידו הקרוב, ר' מנחם אלתר ברש"נ ז"ל (עמו היה הולך גם בצוותא לביקוריו בבתי החולים בירושלים, כשהם עוברים חדר חדר, מחלקה מחלקה, ומשיבים את נפשם של החולים), כשסדר לימודם נמשך על פני כשלוש שעות. בזמן זה העולם כולו היה בטל ומבוטל.

חברותא ללימוד, שותף בעשיית חסד. ליד קברו של ידידו ורעו רבי מנחם אלתר במערת בית גור. לצידו נראה עומד ידידו שילבחס"א הנגיד רבי פנחס ירט

לא היה נח עד שהבעיה היתה נפתרת. ח"כ הרב יצחק פינדרוס נושא דברי הספד על קברו ביום השלושים

אך איש לא העלה על דעתו שהוא היה זה שמימן כדבר של קבע את חשבון החשמל של בית הכנסת והיכל התורה, שכידוע פעיל 24 שעות ביממה, על מזגניו ואמצעי החימום שבו - כשהחשבון מטבע הדברים, ובפרט בימי הקיץ החמים, היה נוסק לעיתים לסכומים גבוהים.

חודש אחר חודש, היה ניגש ר' יענקל לגבאי, ר' פינחס גוטפרב שיחי', כשבידו הסכום לתשלום עבור חשבון החשמל של בית הכנסת. איש לא ביקש זאת ממנו, אך הוא מיוזמתו ביקש זאת ואף ראה זאת לזכות.

וכמו יתר מעשי הצדקה שלו, הדבר לא היה מתגלה, לולי שבחודשים האחרונים, לאחר שלקה בארוע - נסע פעם ברח' מלכי ישראל. לפתע רימז לנהג לעצור. ירד וניגש למספרה סמוכה, בה קלט מבעד לחלונו את גבאי בית הכנסת 'זכרון משה'. ניגש אליו, מסר לו את הסכום, וחזר לרכב.

וכמו ביתר התחומים, גם כאן הוא היה סוחר ממולח. עם המבקשים עצתו היה מבקש גם הוא זכות וברכה, אם בהסכמי יששכר וזבולון שהיו לו כמה, או בקרבה לצדיקי אמת וחכמי התורה. הוא ידע גם לנצל את המעמד בו היה, ולשאוף לקרבו את אשר אהב וחפץ.

עד כמה הצניע את מעשי החסד וצדקותיו הרבים תעיד העובדה המצמררת והמפעימה הבאה: ידעו בני המשפחה ושמעו מפיו בעבר כי רכש לעצמו, כסגולה, חלקת קבורה בהר הזיתים בסמוך לקברי הוריו, מעל למערת בית גור. לימים החליט כי עקב הקושי בהגעה להר הזיתים, ירכוש חלקת קבר אחרת בהר המנוחות. אמנם, במוצ"ש לאחר הפטירה נלאו למצוא את המסמכים עם מיקום הקבר הנרכש בהר המנוחות, והם תרו אחר קבר אחר בהר המנוחות. למחרת ההלוויה, מצאו ילדיו את המסמכים המצביעים על מיקום הקבר שרכש, אך משבדקו מה עלה

לפתע זיהה את הגבאי במספרה. ר' יענקל מוסר את התשלום עבור חשבון החשמל של ביהמ"ד זכרון משה לאחר שעיניו צדו את הגבאי

בגורל הקבר, התברר למרבה הפלא, כי לפני כעשור, כבר העניק ר' יעקב בנדבת לבו הטוב את חלקת הקבר שרכש לעצמו, עבור אברך צעיר שנפטר והותיר אחריו אלמנה ויתומים ולא מצאו לו חלקת קבר במקום שביקשו. איש כולל צאצאיו לא ידע על כך עד לרגע זה.

מספר ידידו ורעו ר' אברהם שמשון צישינסקי שיחי'. "בהיותי עוסק לפני כמה שנים בנישואי שני יתומים, העביר לי בשקט ובצינעה יחד עם זוגתו הצדקנית שתבלחט"א את מלוא עלות ליל הנישואין. אחד מגדולי העסקנים בציבור החרדי שידע על פעילותי לטובת יתומים אלו ולא ידע על קרבותי לר' יענקל שח לי באותם ימים בסוד: "תפנה ליענקל מנדלסון, הוא נותן בשקט סכומים גדולים ליתומים".

"ואכן", הוא מוסיף ומספר, "מאז נחשפתי למקרים רבים ומגוונים, שבכל פעם הצליחו להפתיע אותי מחדש. בהיותי עולה ובא אל ביתו, פוגש הייתי גבאי צדקה באים ויוצאים ממעונו כשפניהם קורנות. אך הוא מעצמו לא רימז על כך כלל וזאת על אף שעשיתי במחיצתו שעות וימים".

"ביום מן הימים", הוא מספר, "סיפר לי יהודי שעמד להשיא את בנו ולא היה בידו כדי הוצאותיו, כי קיבל מאביו סיוע לחתונה אך עדיין חסר לו למלוא הוצאותיו. הוא ביקש שאקשר אותו עם ר' יענקל מנדלסון לבקש את עזרתו. נענית לבקשה, ובפגישתי עם ר' יענקל שאלתיו האם אותו פלוני השיגו.

התברר כי מסר את חלקת הקבר. מסמכי הרכישה שנמצאו לאחר פטירתו

תחילה לא הבין, אך אז התברר כי אותו סכום מכובד שמסר האב לבנו לצורך החתונה, הגיע, איך לא, מר' יענקל בעצמו...

"ולמרות זאת", מתפעל ר' אברהם שמשון, "הוא שתק. פתח את הארנק, רשם צ'ק נוסף אותו מסר ישירות לבן, מבלי לרמז כלל שהוא עצמו כבר 'מחותן' ותרים את שלו להוצאות החתונה המדוברת".

בכל שנה נהג לנסוע למיאמי שבפלורידה, שם שהה במשך חודשי החורף, עד תענית אסתר - כשביום זה חל יום הולדתו. בכל יום הולדת

נהג לערוך סעודה, כשהכל ידעו כי זו העת המתאימה להגיע אליו, שכן אז לא היה נחשב כספו למאומה. אחד מאלו שנהגו להגיע אליו בכל שנה סיפר כי היה מקבל נתינות בסכומים גבוהים. "50,000 ש"ח", נהג לומר, "אך גם חיוך גדול. והחיוך הזה היה שווה לא פחות מאותם חמישים אלף".

עמוד התווך. נושא דברים בכנס חברון שערך למען מוסדות פני מנחם

מקום המסוגל. לצד ציונו הקדוש של הרה"צ רבי ישעיה מקרעסטיר זצ"ל לשם נהג לנסוע

מרבבה תורה

במשך כל ימי חייו, היו כל נתינותיו - והן היו רבות - בהסתר ובצנעה. מעולם לא ביקש שיחקקו את שמו וינהגו בו כבוד. כך גם בבניין המפואר של בית החסידים דגור 'בית יצחק שרגא' אותו הקים ברובע ח' באשדוד, לזכר נשמת חמיו, לא נזכר שמו על הבניין, כשסביר להניח שרבים מהמתפללים שקובעים בו את מקומם לתורה ולתפילה אינם יודעים כי הוא זה שמימן את הקמת הבניין. התנהלותו בהקמת בית מדרש על שמו של חמיו, שופכת אור ואפיון על כלל מעשי צדקותיו וחסדיו ומלמדת על האופן בו העניק צדקות, וכיצד. מספר אחד ממתפללי ביהח"ס שזכה לראות הדברים מקרוב: "תרומת הסכום שבאמצעותו נבנה הבניין המפואר של השטיבל, נעשתה

על ידו כבדרך אגב. פעם התפלל אצלינו, כשבית החסידים שכן במבנה עראי שאינו ראוי. לאחר התפילה סיפר לו אי מי כי הושגה הקצאת שטח להקמת מבנה לביהח"ס, אם כי לאברכים אין את המשאבים הדרושים לכך. ר' יענקל שתק ולא הגיב, רק לאחר מכן דאג ליצור קשר ולהודיע כי החליט להעמיד את הסכום הדרוש לצורך הקמת מבנה השטיבל אשר ישא את שמו של חמיו ז"ל. כתנאי קודם, כמובן, הדגיש ששמו לא ייזכר ולא יפקד".

התרומה הועברה ביד רחבה, ומבנה בית החסידים המפאר את רובע ח' באשדוד ומשמש כמקום תורה ותפילה לתושביו הרבים, קם והיה והתנוסס לתפארת. אך אם סבר מישוהו שבכך הסתיימה עזרתו של ר' יענקל לבית החסידים, טעות בידו "הוא היה נוהג להגיע מידי פעם לשטיבל", מספר אותו אברך, "אם כי תמיד, כאחד המתפללים. שווה בין שווים. העובדה שהוא היה הנדיב שהקים את בית המדרש, לא דיברה אליו כלל ולא הורגשה. ההיפך, הוא חש כאחראי שמתפקידו להוסיף ולתרום כל מה שחסר, אך מנגד - לא חשב שמגיע לו כבוד והערכה על כך, ודאי שסירב להתכבד בכיבודים יוצאי דופן".

חלפו ימים, ור' יענקל שם לב שבית המדרש אמנם שוכן במבנה מפואר, אך לא כך מבנה ארון הקודש. "רָאָה נָא אֶנְכִּי יוֹשֵׁב בְּבֵית אֲרָזִים וְאֲרוֹן הָאֱלֹקִים יֹשֵׁב בְּתוֹךְ הִירֵיעָה", הוא אומר ומודיע לגבאי בית החסידים על תרומה נוספת, כשהפעם הוא מועיד את התרומה לצורך בניית ארון קודש מפואר, כליל תפארת. את הארון תרם לעילוי נשמת אביו, הרה"ג רבי מאיר מנדלסון זצ"ל.

אך גם בכך אין די. "לאחר זמן הגיע אלי", מספר אברך אחר, "ואומר שלדעתו נחוץ שבבית החסידים תהיה קופת גמ"ח שתספק הלוואות למתפללים הזקוקים לכך. וכדרכו, לא הסתפק באמירה ובעצה. אלא שלף מכיסו עשרת אלפי שקלים, כסכום ראשוני להקמת הגמ"ח. כך קם לו הגמ"ח שאכן זכה וזוכה לסייע לרבים הזקוקים לו בעיתות לחץ או שמחה".

הקשר הנפשי שרקם עם המתפללים בא לידי ביטוי גם בסעודות שהיה עורך להם פעמיים בשנה, ביום היא"צ של חמיו וכן בפסח שני. בכל סעודה כזו דאג למטעמים כיד המלך, היה מיסב עם האברכים זמן רב, מאזין לנאומים שנשאו רבנים אורחים, אך בעיקר רבתה שמחתו בראותו את אושרם של האברכים כשניכר כי נהנה מעצם הנאתם. אך גם בכך לא היה די. אהבתו לתת ושאיפתו להוסיף ולפעול, עדיין לא ידעה רוויה.

מה אהבתי תורתך. בכתובת אותיות

אברכים צריכים לדעת ש"ס. באחת מחלוקות המילגות.

"ביום מן הימים הוא מתקשר אלי ומודיע על יוזמה חדשה שהגה", מספר אחד מאברכי ביהח"ס. "כבר הייתי רגיל בנתינותיו ובעיקר ברצונו הבלתי נדלה לתת, אך הפעם, למרבה ההפתעה, שמעתי ממנו כי שם לב שאברכים לא משקיעים מספיק בידיעת הש"ס, והוא החליט לדרבן את יודעי הש"ס".

אהבת תורה. בדינר שנערך בידי מפעל שונה הלכות, אשדוד

עודד את האברכים לדעת ש"ס. בחלוקת פרסים באשדוד במסגרת קרן הפרסים שהקים

יתן ויחזור ויתן. נואם במעמד חלוקת פרסים, בביהח"ס בית פרלמן באשדוד

וכדרכו, היתה לו כבר תוכנית סדורה. מתברר שבאותו הזמן יצאה לדרכה תוכנית קניין ש"ס של ארגון 'דרשו', בראשו עומד הנגיד ר' דוד הופשטטר. התוכנית

התבססה על מבחנים קבועים בכל מסכתות הש"ס, כאשר אלו שנבחנו זכו למילגה סמלית. מסתבר שר' יענקל, שביקש להשיג את המטרה ולא חשב כלל על כבוד והילה, החליט לתגמל כל אברך שיבחן במסגרת 'דרשו', מלבד מילגת 'דרשו', גם במילגה נוספת מיוחדת, גבוהה יותר.

וממחשבה למעשה. הארגון, ששמו היה 'קרן פרלמן', קם והיה. בכל שנה היה מגיע ר' יענקל למעמד מיוחד בבית החסידים, בו השתתפו מאות אברכים שנבחנו במסגרת 'דרשו', כאשר הוא מצידו הגיע עם שקית מלאה דולרים, והעניק לכל אברך בפנים צוהלות את המלגה שעמדה על כאלף דולר. במהלך השנים התקיימו כמה וכמה מעמדים כאלו של כבוד התורה, במסגרתם זכו מאות אברכים לקבל מידי מלגות גבוהות, אך בעוד שהיו כאלו שדאגו להודות לו - הוא מצידו ראה בכך את ההשקעה המוצלחת ביותר: "הם יודעים ש"ס", אמר והחוזה בהתפעלות על האברכים שנבחנו, כאומר: ואם כך, איני זקוק לכלום מעבר לכך.

לפני כעשור, בעקבות קרבתו לחבורת עובדי ה' שתחת הנהגת הגה"ח רבי אביש צינורט שליט"א, השתוקק להקים לעצמו מעון בקרבת אתרא קדישא מירון. לשם כך רכש מגרש רחב ידיים בספסופה הסמוכה. על כך מספר רעו וידידו, ר' אברהם שמשון צישינסקי שיחי', שסייע לו בהקמת הבית:

"כאשר שלחתי לו את תכנית הבית המוכנות לקראת בניה, כתב לי ר' יענקל ברגש: 'שנוכה לעשות שבתות יחד עם עובדי ה'"

כיסופין לאתרא קדישא מירון. בחצר ביתו בספסופה, נושא עיניו למירון. בעת הבניה

בספסופה'. כי אכן, זו היתה מהותו ואלו היו שאיפותיו: שבתות בצוותא עם עובדי ה'".

אך כמו כל מעשיו, גם הפעם לא חשב על עצמו. "כאשר נבנה הבית, הכניס בהתרגשות ובשמחה ספר תורה בסלונו הגדול, שם קיים מדי שבת תפילות

לכל דורש ומבקש, גם על חשבון פרטיותו. אם לא די בכך, בשבת השכם לפנות בוקר נהג לצאת לתפילת 'נץ' במירון, אך את סלון ביתו הותיר פתוח כביתו של אברהם אבינו לתפילות האורחים. הוא קיבל את כולם במאור פנים, שאל בשמם ובשלומם, והשפיע על כולם חן וחסד, ולא היה זה פלא כי רבים מהם הרגישו בסלונו בנוח, יותר מאשר בבית הכנסת המקומי..."

אך סמלי הוא שגם עתה, לאחר פטירתו, ממשיך אותו בית שהוקם בספסופה, לשמש למעשי חסד. ביוזמת משפחתו, הועמד הבית - ובעצם מדובר באחוזה של ממש - לרשותו של ארגון 'דרכי מרים', ובו מוצאים מרגוע משפחות של חולים במחלות קשות, כשכך הם מתרעננים, מחליפים כח ומתחזקים בין כתליו.

הכל עבור הזולת. עם ידידו במשך למעלה משנות יובל, ח"כ ר' יעקב ליצמן

ידיד כאח

פרשיה נודעת, שבשעתו הניעה את אמות הסיפים אך תובא כאן בתמצות של שורות בודדות, נגעה לאחיו הצעיר ממנו - הרה"ג רבי יהודה (יודל) מנדלסון זצ"ל אחיו, שנודע אף הוא כגאון מופלג אך יותר מכך כנפש אצילית וכחסידי אמת, יזם והקים בשעתו את רכישת והקמת הבניין המפואר והמהודר לשיבה לצעירים 'נר ישראל' בירושלים אשר שנים פעלה בבניין צפוף ודחוק ברח' יהודית, בה אף שימש כר"מ ומרביץ תורה. ואכן, הוא זכה להקים את הבניין שברח' אביתר הכהן בירושלים, כשהוא לוקח על עצמו את עול החזקת הישיבה ואת החובות שהשתרגו עליה. אך למרבה הצער, ולאחר שהישיבה הוקמה והתבססה ושמה יצא לתפארה, קמה נגדו קבוצת עסקנים שביקשה לנשלו מהישיבה.

בשלב מסויים התבקש האח, ר' יענקל, כבעל הבנה במסחר וישר דרך, להיכנס לעובי הקורה ולבדוק את הנושא. הוא ניאות לכך, אך בתנאי קודם למעשה: אם יוכח שאחיו טעה, הוא יורה לו לפנות את מקומו. אך אם יתברר שהתנהלותו

סוף האמת לצופי. עם אחיו הקרוב, הרה"ג רבי יהודה מנדלסון זצ"ל

היתה ללא רבב - יפעל בכל כוחו והוא יעמוד לימינו.

כדרכו, נכנס ר' יענקל לעניין, כשהוא לא מניח אבן על אבן. בדק וחקר, ומצא כי אחיו פעל ללא כל דופי. הישיבה התנהלה על מי מנוחות, ולא היתה סיבה

לפגוע באחיו ובמעמדו. אם לא די בכך, האח, ר' יודל, הסכים לפנות את מקומו ולהיפרד מהישיבה שבה השקיע את חלבו ודמו, אך אלו שביקשוהו שיעשה כן אף העזו לדרוש שיקח עמו את עול החובות ויתמודד עמם עד סוף ימיו.

לכך לא ניאות ר' יענקל, והוא יצא למערכה להוכיח את חפותו של אחיו. אך כמו במקרים רבים אחרים שבהם נאבק להציל עשוק מיד עושקו, כך גם כאן: הוא נלחם להצלתו של אחיו, והצלית. אמנם, הישיבה נסגרה, אך החובות נפרעו, ור' יענקל לא הרפה עד שהמשכורות והפיצויים הועברו לכל אנשי הצוות, עד השקל האחרון.

והמחיר ששילם? הוא לא שת את ליבו לכך. גם אז, כשסביבו יהום הסער, הוא נותר רגוע ושליו, בטוח בצדקת דרכו. "שוחחתי עמו אז", מספר ידיד קרוב, "ושאלתי אם הוא מתחרט. 'גם לא לרגע' השיב, 'עשיתי את רצון השי"ת בכך שעזרתי לאחי בעת צרתו זה אין חרטה" אמר. תהיתי מאין לו כוחות הנפש, אך הוא חייך והמשיך הלאה.

"רק כשחלפה תקופה", מסיים אותו ידיד, "התברר שהאדהה כלפיו רק התעצמה, בעוד שכוונותיהם של העסקנים שפעלו נגדו צפו על פני המים, הבנתי למפרע שרגלי חסידיו ישמור וכי מי שמוסר נפשו למען אחיו ולמען האמת, לא ינזק".

להעמידו על רגליו

אך יותר משגמל חסדים בממונו, גמל חסדים בגופו, היינו בחיוכו, בדיבורו. בין היתר, מנהג של קבע עשה לעצמו: אחת לכמה ימים היה הולך יחד עם

ידידו הקרוב, ר' מנחם אלתר ז"ל, והם היו עוברים בין המחלקות בבתי החולים שבירושלים, חדר חדר, אומרים מילה טובה לזה ומאירים פנים לזה. כל ביקור כזה היה בבחינת 'תחיית המתים' של ממש לרבים מהחולים, שחלקם נכספו לביקורים הללו והם חיכו להם בכליון עיניים.

לא מעט בחורים מבוגרים, כאלו שהכל נואשו מהם, היו לבני ביתו. הם היו סועדים על שולחנו כדבר שבשגרה, והוא היה מטפח אותם, משוחח עמם, מתלווה אליהם ובונה את אישיותם שנפגעה. היו מהם כאלו שהשיאם כשאין הכוונה רק למימון לחתונתם, כדבר המובן מאליו. אלא הוא היה זה שפנה וזירז שדכנים ודרכנים לחפש את המיועדת להם, והוא היה זה שישב עם המיועדים ובחן כל הצעה כאילו מדובר בהצעה לילדיו שלו. הדריך ועודד וניווט, ואין פלא כי הם ראו בו גם חבר קרוב וגם דמות אב.

אחים לחסד. צועד ברחובות ירושלים עם רעו וידידו ר' מנחם אלתר ז"ל

רעות קרובה. עם ידידיו ר' מנחם אלתר זצ"ל ולהב"ח ר' צבי רוזן שיחי

אחד מהם, בחור שמזלו

לא האיר לו פנים והוא הלך

וקמל בישיבה, מספר: "הגעתי אליו לאחר שנים שבהן ביליתי בישיבה, הולך בצידי דרכים ואיש לא שם לב למצבי. השדכנים כבר נואשו, חברי כבר גידלו ילדים ואפילו ערכו שמחות בר מצווה לילדיהם, ואני נותרתי מאחור, שבור לב וזנוח.

"באחד הימים קלטה אותי עינו של ר' יענקל, ומאותו יום ידעתי שיש מי שאכפת לו ממני. הוא אסף אותי אליו, בביתו אכלתי, על שולחנו הסבתי, אך יותר מכל היו אלו השיחות הארוכות שדיבר עמי, ואשר בנו את אישיותי. הוא החזיר לי את האמון בבני אדם, וגרם לי להבין שיש לי אישיות משלי. עם הזמן, הצליח לקדם את זיווגי, בחסדי שמים, כאשר הוא עומד לצדי לאורך כל הדרך. מנחם אותי, מעודד, מייעץ, וכמובן משלם את הנדרש עבור החתונה.

"בחתונה", הוא מוסיף, "ביקשתי כי יגיע עם ספודיק, כמחותן. זה היה המעט שיכולתי להציע לו. אך הוא לא הבין על מה אני מדבר. הוא הגיע כמו יתר המוזמנים, בקושי ברכה בחופה הסכים לקבל וגם זאת אחרי מאמץ רב..."

"ר' יענקל לא היה מאלו שנותנים כסף והולכים הלאה", מספר בחור מבוגר אחר. "הוא נתן הרבה יותר מכסף. הוא העניק כלים לחיים. שהיתי לצידו רבות, והוא למד עמי, הדריך אותי, אך בעיקר בנה אותי. כל זאת, במילים קצרות, בלי לדבר הרבה. פעם נסעתי עמו, ובדרך עברנו ליד בית ספר ללימודי נהיגה. 'רד' אמר לי ומסר לי סכום כסף. 'תוציא את הטופס הירוק, ותתחיל תהליך. אני משלם לך את השיעור הראשון'. כך דרבן אותי ללמוד נהיגה, ולאחר מכן להתקדם לעבודה שבה ראה כי אוכל להצליח.

"במקרה אחר שיתפתי אותו בבעיה שהיתה לי עם העיריה. למחרת הוא אמר לי: תראה, אני יכול לפתור את הסיפור בטלפון אחד לפלוני, אבל חשוב לי שתדע לטפל במקרים מסוג זה. ליווה אותי לעיריה, נפגשנו עם פקיד פלוני ועם עסקן אלמוני, כשהסיפור כולו התמשך מטבע הדברים על פני יותר משעתיים של טרחה והתרוצצות, שבהן, מן הסתם, היו לו משימות חשובות יותר לעשות. אך הוא לא ראה בכך הפסד זמן אלא ההיפך. 'עכשיו', אמר לי לאחר שסיימנו, 'אתה כבר תדע מה לעשות, לעזור לעצמך וגם לאחרים'.

"כך בכל תחום. הוא נתן את הדחיפה הראשונית, ליווה בצעד הראשון, אך בעיקר העמיד אותך על הרגליים". אותו בחור, שנחשף למעשי צדקה וחסד רבים של ר' יענקל, מספר כי זו היתה ההתנהלות שאפיינה אותו בכל דרכיו: "גם בצדקה. הוא יכול היה לתת כסף, ומדובר על סכומים

חיוך נצחי. עם חבריו ר' מנחם אלתר ז"ל ויבל"ח ר' מאיר פרוש

עצומים, ליהודים שהגיעו לפת לחם, אך יותר משנתן כסף הוא היה 'משכיל אל דל'. מסייע להם לעמוד על רגליהם".

"הוא פשוט לא יכל לראות מסכן בצרתו", אומר לנו אחד מדידינו. "כשנתקל במקרה של סבל, הוא היה מסתכל על האיש בעיניים ואומר: אני אעשה הכל בכדי להקל עליך. הכרתי אנשים רבים, אך איני חושב שדורנו התברך באדם כמוהו. מחד היה רחב אופקים, אדם שהכיר את העולם הזה לעומקו, היה סוחר ממולח, עם בקיאות עצומה בתחומי המשפט, המסחר, התקשורת, ההתנהלות הבין אישית, כמו גם תלמיד חכם בקנה מידה, איש ספר ידען ובקי - ומצד שני בעל לב רחום ורצון אמיני להועיל ולעזור. זהו שילוב שקשה למצוא, אם בכלל".

"הוא חשב על העסקים של חבריו, איך לעזור להם, עוד יותר משחשב על עסקיו", אומר לנו מכר אחר. "הראש שלו עבד כל היום איך ניתן לגרום לזולת להרוויח, כשהוא מנסה בכל דרך. כששמע על מוסד שמעוניין לרכוש כמות של סחורה מסוג מסוים והידע כי יש לו ידיד שמספק את אותה הסחורה, הוא לא נח עד שהעסקה יצאה לפועל. 'היה מדהים לראות', אומר האיש, 'איך הוא היה מרוצה כל כך כאשר העסקה הושלמה, כאילו הוא עצמו היה זה שהרוויח ממנה'.

וזו היתה העזרה העצומה ביותר שיכול היה לתת: כשהיה מצליח לגרום ליהודי 'לעמוד על רגליו'. אדם שכשל ולא הצליח בפרנסתו והוא הדריכו וסייע לו לצאת לדרך חדשה, אזי כאשר ההוא עמד על רגליו - לא היה קץ לאשרו.

היו מקרים שבהם ליווה אנשים שכשלו ונפלו, כשהוא מספק להם את המימון, את הייעוץ והתמיכה, ומדרבן אותם לצאת לדרך חדשה. היו כאלו שפשטו רגל, ששקעו בחובות, הם הגיעו אליו כשהם שקועים בים של צרות, והוא היה זה שבזכותו הם הוציאו את הראש מהמים והחלו להתאושש. הוא ליווה אותם צעד אחד צעד, פסיעה אחר פסיעה, אך מכולם אנו שומעים את אותן המילים: "כבר בפגישה הראשונה הוא נתן את התחושה שהוא עומד מאחורינו. שהוא בתמונה. זה לכשעצמו הרגיע ונתן כח. לאחר מכן הוא דיבר עם הבנקים, עם הנושים, עם היועץ העסקי. אך בראש ובראשונה, ידענו שהוא בתמונה. שיש על מי לסמוך".

כל מקרה שכזה דרש ממנו כוחות וכוחות נפש, שעות וימים, אך הוא לא בחל במאומה. ישב במשך שעות, ולא נרתע גם כשהנסיונות כשלו. כל עוד היתה נכונות מצד האיש לפעול, הוא סיפק את מלא העזרה. רק אם גילה שאין נכונות והאיש אינו מעוניין לעזור לעצמו, היה מרים ידיים.

"היה לו מוטו אחד" אומר לנו אחד מאלו שהיו קרובים אליו, "הוא נהג לתת

חכות. לא דגים. במקום לדחוף לאדם נזקק מאה דולר פה ואלף דולר שם, הוא היה מעדיף להשקיע סכומים גבוהים בהרבה, להקדיש מזמנו ומניסיונו, וכך לבסס ולהדריך את האיש צעד אחד צעד עד שיחלץ מצרתו. בכלל, חשב קדימה ולטווח ארוך. כשישב עם מי שלא יהיה, היה מתנתק מעצמו. היה מתעלה על דעותיו האישיות, ומנסה לחשוב 'במשקפיים' של האיש שישב ממולו".

אחר מדגיש דווקא את כישורי חייו. "הוא היה שומע, קולט בכמה מילים את התמונה, ומספק עצה שתמיד קלעה אל האמת. היה ברור שהיא הגיעה ממקום אמיתי. עם זאת, הוא לא כעס אם האיש לא קיבל את עצתו ולא עשה כדבריו. פעם אמר לי 'ווארט' שמאד שיקף אותו: אצל מנוח נאמר "ולא יסף עוד מלאך להראה אל מנוח ואל אשתו, אז ידע מנוח כי מלאך ה' הוא" (שופטים י"ג). איך יודעים על מישהו שהוא מלאך ה' ופועל ללא נגיעות? כאשר הוא נעלם ולא חוזר. ביקשו ממך עצה? עזרה? תן את מה שאתה יכול ולך. אל תישאר בזירה להפגין נוכחות ולכפות את עצמך".

אירע, ובחור ישיבה עשה מה שעשה, וסולק מהישיבה. לבית הוריו לא רצה לשוב, ישיבה אחרת לא הסכימה לקבלו, והדרך להיפלט אל מחוץ למחנה היתה סלולה. איכשהו נודע הדבר לר' יענקל, והוא פנה אליו: "בינתיים, עד שתסתדר עם ישיבה, אתה גר אצלי".

בהיעדר ברירה אחרת, קיבל הבחור את ההצעה. הוא עבר להתגורר בביתו של ר' יענקל, שפרש עליו את חסותו. הוא זיהה בו כשרונות, ודאג לנתב את כישוריו לתחום בו יכול להצליח, במסחר. חשף בפניו את רזי עסקיו, יצא עמו לסין, וקשר קשרים בינו ובין ייצרנים מקומיים. "עוד תצליח בענק", נהג לומר לו ולעודדו, מתווה את הדרך. "אין לי ספק שעוד תהיה עשיר גדול".

בד בבד, דאג למצוא לו שידוך. "הוא בירר על המיועדת כאילו היה זה עבור בנו שלו", מספר אותו אברך, שכיום, כנבואתו של ר' יענקל, הוא איש עסקים מצליח, המייצר בסין ובמדינות נוספות, עסקיו משגשגים וחובקים יבשות. "הוא ליווה אותי יד ביד, עשה עבורי הכל, וכל זאת מתוך רגש של אחריות: שלא תאבד נפש מישראל".

כך היה וכך פעל. יכול היה לתת מעצמו את כל כולו, ועדיין להישאר בצד. מעולם לא קרה שכפה את דעתו רק משום שהוא היה זה שהביא את הכסף או העמיד את העסק על רגליו. הוא את שלו עשה - ולאחר מכן, באותה מהירות

שבה הגיע, כך התנתק ונעלם כשהוא מותיר אחריו רק שובל של חיוך.

הכל אהבוהו. מיסב עם חבריו בבית כנסת מאולתר בימי הקורונה

באותה מידה, ידע לנתק את עצמו. הוא השכיל להציב קווים ברורים עד היכן מגיעה אחריותו, ומה הם תחומי האחריות של שותפיו למשימה. "היה רק דבר אחד שהיה קשה לו מאד", מוסיף ומספר אותו קרוב. "אם היו מגיעים אליו עם בעיה, ולא מגיעים לאחר מכן לספר לו שהיא נפתרה. במקרה זה ראיתי שהדבר פגע בו מאד. הוא לקח כל דבר כל כך אישי, ולא הבין איך הגיעו לעדכנו שישנה בעיה, ובעוד הוא מתחבט כל העת ומנסה לפתור אותה - לא טורחים לבשר לו שהענין סודר".

הון ביתו

בימי ה'שבעה' שאחר פטירתו, הגיע לנחם יהודי בלתי מוכר, בן עדות המזרח. האיש געה מבכי, וסיפר את הסיפור שהכה את כל שומעיו בהלם. גם אלו שהכירו את ר' יעקב וידעו עד כמה היה מוכן לתת מעצמו עבור השני, הופתעו לשמע הסיפור שלימד כי היה חד בדרא ממש - במלוא מובן המילה - במידה מופלאה זו

וכה סיפר האיש:

"הגעתי לפלורידה לצרכי רפואתו של בני, שעבר תאונת אופנוע והוא נפגע בחוט השדרה, כשהיה עלינו לשהות במקום במשך תקופה של מספר חודשים. לא ידעתי לאן לפנות, ומישהו המליץ לי שאגש לר' יעקב מנדלסון. הוא בטח

ימצא דרך לעזור לך', אמרו לי, וכך עשיתי. יצרתי עמו קשר, והוא הודיע לי שאעדכן אותו מיד עם נחיתתי במיאמי.

שמחה של מצווה. בסנדקאות לנינו

"למעשה, כשנחתנו בנמל התעופה כבר היתה השעה מאוחרת, ולכן פנינו למלון. בבוקר הוא מתקשר אלינו, ולא מבין איך 'נעלמנו' לו. 'חיכיתי לכם', אמר. הסברתי לו שלא רציתי להעירו בשעות הקטנות של הלילה, אך הוא לא הבין איך העלינו על דעתנו שלא להשתמש בשירותיו.

"אך זו היתה הבעיה הקטנה. נותרה בעיית האירוח. הסברתי לו שאנו מחפשים דירת חדר, 'מקום להניח בו את הראש', אליו נוכל להגיע בשעות שבהן לא נהיה בבית החולים. 'אל דאגה', הוא אומר לי. 'נסדר לך משהו'.

למחרת אני פוגש אותו, והוא מספר כי הצליח 'לסדר לי דירה'. תיארתי לעצמי שמדובר בחדר צמוד במרתף עלוב, אך הייתי מוכן להודות על כל דבר שיש לו ארבעה קירות וגג. להפתעתי, הוא מביא אותי לדירה מרווחת, מטופחת, מרוהטת ומצויידת בכל מה שנדרש לשהות ממושכת, מקרר מלא וגדוש במוצרי חלב, מזווה מלא במזון יבש, מיטות מוצעות, הכל בכל מכל כל. מביא לי את המפתחות ואומר: הדירה שלך, תרגיש בה בנוח למשך כל התקופה שתהיה זקוק לה.

"שהינו בדירה במשך חודש, כשאנו סבורים כי מדובר בדירה של איש או ארגון חסד שאותה הוא מעמיד עבור אורחים במצבי. במהלך התקופה נפגשתי פה ושם עם מטיבי, ר' יעקב, שמסתבר שהוא התגורר בקירבת מקום לאותה

לא חשב פעמים ושלף הסכום. בכתיבת צקים שגרתית למטרות צדקה

דירה ובכל פעם הוא התעניין לדעת האם משהו חסר. הוא דאג לשלוח מנקה שתנקה את הבית, משלוחים של מוצרי מזון, פה ושם ביקר לוודא שהכל כשורה. משום מה חשבתי שהוא עסקן, שמטפל בדירה שכנראה שייכת לגביר כלשהו שמעמידה לרשותם של משפחות החולים.

"לאחר חודש חזרתי לארץ, אך בני הגדול החליף אותי והוא שהה עם הבן הפצוע. גם אז הבהיר ר' יעקב שהדירה עומדת לרשותנו. 'כמה שצריך', אמר. 'רק לאחר שעזבתי את הדירה התברר לי כי מדובר היה בדירתו שלו! האיש, לכשיזהה את מצוקתי, לא חשב פעמיים, והוא עבר עם אשתו למלון, בעוד שהוא מעמיד את דירתו המרווחת לרשותי'..."

אך אין זה הכל: "אם לא די בכך, הוא דאג להכין את הדירה. כלומר, הוא הסיר את התמונות שתלו על הקירות והוציא משם כל ספר וסממן שיכול היה להסגיר את העובדה שמדובר בדירת מגורים פרטית. לאחר מכן פנה לחנות הסמוכה שם מילא עגלות והוא דאג להעמיס את הבית בשפע רב וביד רחבה, כל זאת, עבור יהודי שעמו לא היתה לו כל היכרות מוקדמת..."

ירוחם יתום

פינה חמה היתה בליבו ליתומים. בימי חייו, רבים הם המקרים שבהם ליווה משפחות שהתייתמו מאביהם או מאמם, כשהוא היה זה שדאג לכל צרכיהם. בפרט כאשר הגיעו לחתונתם, הרי שהוא היה זה שנחשב כ'עומד מצד החתן' או הכלה, במלוא המובן. הוא לקח על עצמו את העול הכרוך בהוצאות נישואיהם, ואם לא די בכך, היה מעורה אישית בבחירת הדירה, הרהיטים ועוד, כאילו היה זה בנו שלו.

בשנת תשס"ט התבקש על ידי כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א לסייע בידי הבחורים היתומים של החסידות. הוא היה הראשון שנענה מיד לבקשה, מאז ועד שנתו האחרונה, מימן בכל ערב פסח את מלוא העלות הנדרשת להלבשת הבחורים, מכף רגל ועד ראש, ברוחב לב. נוהג זה, אגב, נמשך עד היום בידי משפחתו.

פרט לכך, מנהג היה לו מקדמת דנא: כל אימת שחיתן בן - דאג לממן חתונה של יתום שנערכת היתה באותו היום, כשהוא מממן בה את הכל - מהחל ועד

גמירא. אם כי, הנוהג הזה שיקף אותו בכל תחום. גם כאשר היה עושה קניות לביתו, היה נוהג למלא עגלה נוספת, מליאה כל טוב, שעשתה את דרכה איכשהו לביתו של נזקק שידו אינה משגת...

היה זה טבעי, שעם הקמתו של הארגון המופלא, 'זה לזה', בראשו עומדת הרבנית רוטנברג (בת האדמו"ר מ'תולדות אהרן' ז"ע) אשר נחשב לבית החם של האלמנים, האלמנות, היתומים והיתומות בדורינו, שהוא יהיה זה שיתמוך בארגון ויסייע לו בכל דרך.

במשך שנים, עמד לצידה של הרבנית רוטנברג כשהוא מסייע לה בכל הדרוש, במעש ובעצה, מבלי שאיש ידע מכך. פרט לרבנית שנשאה בעול, לאיש לא היה מושג כי בכל עת שבה התחבט הארגון עם דאגה של תקצוב או ארגון, שהוא היה זה שפעל להמציא את המענה, כדרכו ביעילות, בשקט ובלי להכביר במילים.

אירע בעבר, ונודע על נדיב, פילנטרופ, שהיה רחוק מהדת אך הוא ביקש משום מה לתמוך דווקא ביתומים מהמגזר החרדי. האיש פנה לארגונים שליוו ותמכו ביתומים, וביקש לקבל מהם את רשימות היתומים ואת פרטיהם, כשהוא מתחייב להעביר סכום נאה לכל אחד מהיתומים.

העסקנים שעמדו עמו בקשר התלהבו מהיוזמה, ותוך זמן קצר כונסה ישיבה חגיגית במשרדיו, שהיו ממוקמים בפתח תקווה. בישיבה, בה השתתפו ח"כים, רבנים, עסקנים וכן מנהלי ארגונים וגבאי צדקה שניהלו קרנות שהוקמו עבור יתומים מכל החוגים, נשא האיש דרשה מכמירת לב. הוא סיפר כיצד היה יתום בעצמו, איך התקופה הזו צרבה את נפשו וכמה הוא מבקש להקל על היתומים שהוא נתקל בהם. בדרשתו, חזר האיש על הבטחתו החגיגית כי כל יתום יזכה למענק מיוחד ממנו בגובה של אלפי דולרים.

השומעים שמעו, שוכנעו, ומסרו לידי את הרשימות המליאות ובהן פרטי היתומים. אך כבר אז היו ששמו לב לכך, שבכל השולחן הענק לא היתה נציגות לארגון היתומים הגדול 'זה לזה'.

מדוע? משום שכאשר הגיעה הבשורה לרבנית רוטנברג, אמרה: ישנו אדם אחד עמו אני נוהגת להתייעץ ורק עליו אני סומכת. שמו יענקל מנדלסון. אם הוא יאמר לי למסור את הרשימה - אמסור אותה בחפץ לב. אם יאמר שלא - לא אתן את הרשימה ולא אשתתף ביוזמה.

פנו העסקנים לר' יענקל, שהבטיח לבדוק. למחרת, קם ונסע לפתח תקווה.

במשך ארבע שעות תמימות ישב במשרדיו של האיש, שומע ונחשף להגיגיו, מתוודע לגודל עסקיו, למניעים שמניעים אותו ולהבטחות אותן הוא מספק. כשיצא, אמר: השתכנעתי ממנו. אילו היה מבקש ממני שאשקיע אצלו - הייתי משקיע אצלו מכספי בלי להסס. אבל משום מה, 'משהו לא מריח לי'. ואם כך, את רשימות היתומים לא נביא לו.

כך, לא הגיעה רשימת יתומי 'זה לזה' לאותו פילנטרופ, והארגון לא נכח במעמד ולא שיתף פעולה עם המיזם. בהמשך, כשנודע כי כל היתומים שפרטיהם הועברו אל האיש התבררו כזכאים למענק, היו כאלו ב'זה לזה' שהעזו לתהות על ההחלטה.

לימים יתברר שהאיש היה נוכל. החברה התאדטה ולא נודעו עקבותיה, האיש נעלם ומכל ההבטחות שהובטחו לא נשאר זכר. אלו שטרחו להגיש רשימות ולמלא טפסים כילו את זמנם לריק, בעוד שר' יענקל התגלה - ולא בפעם הראשונה - כחכם שעדיף היה מנביא.

חפצים לא ישוו בה

לצד מעשי חסדיו שרבים המה, היה קשור קשר בל ינתק לתורה. מכריו הכירוהו כתלמיד חכם שידידיו רב לו בכל חלקי התורה"ק. היה לו ידע רחב בשיטות הראשונים והאחרונים, בגמרא ובהלכה, בשו"ת"ם ובספרי יראה, ועל כולנה כיסופים תמידיים לבורא כל עולמים והסתופפות בצל עובדיו בלבב שלם. בה בעת, אהב תלמידי חכמים כגופו ממש. עד ערוב ימיו, כשנפגש עם אברך שעמו יכול היה 'לדבר בלימוד' ולהשתעשע עמו בדברי תורה, בעומק העיון ובסברה ישרה, לא היה קץ לאושרו.

בכל יום היו קבועים לו סדרי לימוד שתפסו יותר ממחצית יומו. בשהותו בארץ נהג ללמוד בהיכל התורה שתחת בית המדרש 'זכרון משה', שם היו קבועים לו חברותות ושיעורים בשעות לפנה"צ. מכרו, ר' פנחס גוטפרב שיחי', מספר כי "הוא הגיע לבית הכנסת לפני כ-35 שנה, אז היה מי שכונן בו שיעור 'דף היומי ירושלמי' לאור תקנת ה'לב שמחה' מגור זי"ע. תחילה הגיעו כשני מניינים מחסידי גור להשתתף בשיעור, אך עם הזמן היה הוא היחיד שנותר,

אם כי לא רק בשיעור זה".

"הוא השתתף בשיעור אחר שיעור", מספר בהתפעלות ר' פנחס. "סיימו שיעור אחד ב'דף היומי', והוא נכנס לשיעור אחר שם החלו מחדש את הדף, יושב שם כאחד השומעים, מבלי שאלו שיושבים לצידו מעלים על דעתם כי הוא כבר בקי בדף זה, כמו במסכת כולה, לעומקה ועל בוריה. אך הוא היה מחיה כל שיעור. שואל שאלות מאתגרות, מעיר כעניין. פרט לכך היה משתתף קבוע בשיעורי ההלכה, מוסר ופרשת השבוע. כל מה שהיה קשור לתורה, הצליח למשוך את ליבו ונפשו כשהוא אינו מצליח לשבוע".

שמו הלך לפניו. מוסר שיעור דרכו בבית הכנסת במיאמי, פלורידה

שיעורים סביב השעון. באחד השיעורים אותם מסר בכל יום במיאמי, ביהמ"ד דעעש

קשר עליון דאורייתא. מוסר שיעור בביה"כ קרעסטיער במיאמי. עם נכדו הגדול של הרה"ק ר' ישעיה זצ"ל, הרה"ח ר' ישראל גרוס שליט"א

לעסוק בדברי תורה. מוסר שיעור במיאמי, ביהמ"ד "מצדה"

גם בהיותו בספסופה, נהג לשבת בבית הכנסת שבמושב שעות בלימודו. מלבד שעות רבות בהן ישב ולמד בצוותא עם רב המושב, הרה"ג ר' אליהו קדוש שליט"א, שנחשב לבקי בכל חדרי התורה, וכך היו שניהם יושבים ושומעים בשמחת התורה.

אך בעוד בארה"ק נחבא אל הכלים, הרי שבשהותו במיאמי שבפלורידה, במשך חודשי החורף, התבלט בזכות הידע התורני הרב שרכש. שם נהג למסור לעיתים ארבעה שיעורים דף היומי ביום(!), כשהוא חוזר ומוסר את הדף ארבע פעמים, בכל פעם בעמקות ובהסברה נפלאה. פרט לכך מסר שיעורים בחורש"י ובהלכה.

בבוקר מסר שיעור במלון, באנגלית, כאשר משתתפי השיעור היו עורכי דין, רופאים ואילי הון שבזכותו טעמו את טעמה הערב של התורה. בהמשך מסר שיעור בבית הכנסת וב'מתיבתא', שם ציפה לו מידי יום קהל שומעים מגוון, החל מתלמידי חכמים ליטאים וכלה בחסידים מכל העדות, כשהוא משכיל לדבר עם כל אחד ב'שפתו'. שוזר היה 'וערטער' ואמרות מבריקות, הן של גדולי ראש הישיבות והן של האדמו"רים, וכך מצאו הכל את מקומם בשיעור. והעידו השומעים, שגם כאשר מסר את השיעור הרביעי, לעת ערב, היה ניגש אל הגמרא באותה התלהבות וחשק בדיוק כפי שניגש אליה בפעם הראשונה באותו יום. 'שיהיו בעיניך כחדשים'.

האדמו"ר מדושינסקי שליט"א בביקורו בביתו

קשר קרוב והערכה גלויה. האדמו"ר מדושינסקי שליט"א בניהום אבלים

אין פלא כי אלו שהגיעו לפלורידה נכרכו אחר דמותו, וראו בו את מורם ורבם. אנשי עסקים, גם כאלו שרחוקים מעט מהדת, חיכו ליום שיגיע, בכדי שיוכלו לפגוש את ר' יענקל. בין היתר, שיעורים קבועים היו לו שם עם ידידיו הנגיד הרב אברהם בלימן שיחי', הנגיד הרב שמואל דוד הרצוג שיחי' (בעלי 'קדם'), וכן מסר לעתים שיעורים בביהמ"ד 'קריסטיערר', בראשות

החיה כל שיעור. באחד משיעורי התורה בהם השתתף בביהמ"ד במיאמי

באהבתה ישגה. בהכנסת ספר תורה באשדוד

בכל עת מצוא. 'חוטף' לימוד קצר טרם התפילה

שיחו ושיגו בדברי תורה. עם ידידו רב מושב ספסופה, הרב קדוש

בספסופה היה יושב במשך שעות, משתעשע בלימוד מעמיק. עם רב המושב, הרב קדוש שליט"א

אך בעוד בארה"ק נחבא אל הכלים, הרי שבשהותו במיאמי שבפלורידה, במשך חודשי החורף, התבלט בזכות הידע התורני הרב שרכש. שם נהג למסור לעיתים ארבעה שיעורים דף היומי ביום(!), כשהוא חוזר ומוסר את הדף ארבע פעמים, בכל פעם בעמקות ובהסברה נפלאה. פרט לכך מסר שיעורים בחורש"י ובהלכה.

בבוקר מסר שיעור במלון, באנגלית, כאשר משתתפי השיעור היו עורכי דין, רופאים ואילי הון שבזכותו טעמו את טעמה הערב של התורה. בהמשך מסר שיעור בבית הכנסת וב'מתיבתא', שם ציפה לו מידי יום קהל שומעים מגוון, החל מתלמידי חכמים ליטאים וכלה בחסידים מכל העדות, כשהוא משכיל לדבר עם כל אחד ב'שפתו'. שוזר היה 'וערטער' ואמרות מבריקות, הן של גדולי ראש הישיבות והן של האדמו"רים, וכך מצאו הכל את מקומם בשיעור. והעידו השומעים, שגם כאשר מסר את השיעור הרביעי, לעת ערב, היה ניגש אל הגמרא באותה התלהבות וחשק בדיוק כפי שניגש אליה בפעם הראשונה באותו יום. 'שיהיו בעיניך כחדשים'.

האדמו"ר קם מפניו ואמר ממנו למדתי תורה
האדמו"ר מדושינסקי שליט"א בביקורו בביתו

קשר קרוב והערכה גלויה. האדמו"ר
מדושינסקי שליט"א בניהום אבלים

אין פלא כי אלו שהגיעו לפלורידה נכרכו אחר דמותו, וראו בו את מורם ורבם. אנשי עסקים, גם כאלו שרחוקים מעט מהדת, חיכו ליום שיגיע, בכדי שיוכלו לפגוש את ר' יענקל. בין היתר, שיעורים קבועים היו לו שם עם ידידיו הנגיד הרב אברהם בלימן שיחי', הנגיד הרב שמואל דוד הרצוג שיחי' (בעלי 'קדם'), וכן מסר לעתים שיעורים בביהמ"ד 'קריסטער', בראשות

הרה"ח ר' ישראל גרוס שיחי', שהוא נכדו הגדול של הרה"צ מקריסטיערר זי"ע. היו שבאו באופן קבוע לאותו איזור במיאמי, פלורידה, רק משום שידעו כי בתקופה זו יוכלו לשמוע את שיעוריו וליהנות מחכמתו ואישיותו הקורנת. ביניהם היו נגידים חסידים ידועים, ראשי ישיבות, וכן אדמו"רים, בהם האדמו"ר מדושינסקא שליט"א, שהכירו לאחר שנפגשו שם, ומאז דבקה נפשו בנפשו. כאשר נכנס פעם רבי יענקל לטיש בדושינסקי קם האדמו"ר על רגליו באומרו: "למדתי במיאמי תורה מפיו ועלי לכבדו".

לאחר פטירתו, ספרו לו בכאב עצום בפלורידה. שם הכירוהו בגדולתו באישית והתורנית, והתקשו להתנחם על פטירתו. לאחרונה, לעת ביקורו רב הרושם של ראש הישיבה הגר"ש אלתר מגור שליט"א בפלורידה - הוכרז שם על הקמת ארגון 'יד יעקב' שנועד למסד ולהמשיך את מעשי החסד שעשה ופעל, במסגרת קהילת 'פני מנחם'.

הוכרו על הקמת ארגון "יד יעקב" לזכרו. בדינר שנערך לרגל הקמת הארגון חשון תשפ"ד מיאמי

בכלל, ה'דף' היה אצלו חוק ולא יעבור. הוא הגה בו בכל יום ואף במהלך היום. בחור שהתלווה אליו במשך תקופה מספר כי "יכולנו לדבר, להתעסק בעיסוקים שונים, עד שהגיע הרגע שבו ניגש אל ה'דף'. מאותו רגע, פתאום לא עניין אותו מאומה".

בכל עת נמשך היה אל הדף. שתולה, תשע"ו

שאזכה להתקרב לרבי שמעון. בבית אותו
בנה בספסופה. נראה עוד הגאון רבי יעקב מאיר
אלתר שליט"א

קשר נפשי עז היה לו לציון התנא רבי שמעון בר יוחאי במירון. פשיטא שכאשר שהה בדירתו שבישוב ספסופה הסמוכה למירון, שממש היה עושה את דרכו באופן קבוע לציון הקדוש בכל עת מצוא. אך גם כאשר היה בירושלים, יכול היה לפעמים לקבל החלטה ולקום ולנסוע הלוך ושוב למירון.

"וכשנסע לשם, ידענו שהוא נוסע בשביל להתפלל" מספר רעהו הקרוב, ר' שמחה טאומן. "הוא היה נוסע ישירות לציון, מתפלל ושופך שיח, ולאחר מכן פונה וחוזר לביתו. לא שותה שם גם לא כוס קפה ולא טועם ולו עוגיה. הוא הגיע לרבי שמעון ואליו בלבד"

"בחודשיו האחרונים", מספר ר' שמחה טאומן, "הסעתי פעם בירושלים. לפתע הניע בראשו שברצונו לצאת לנסיעה נוספת. ניסיתי לנחש לאן הוא רוצה, האם לבית המדרש, אולי לכותל. אך אז אני מגלה שלא פחות ולא יותר, הוא מבקש לנסוע למירון... "חששתי לבריאיתו. אך הוא לא ויתר.

נסענו למירון, הלוך ושוב, כשהוא שמח על שזכה להגיע לרבי שמעון, אולי זו היתה הפעם האחרונה בחייו, ואני שמחתי על שזכיתי לגרום לו קורת רוח ולמלא רצונו".

דבוק היה בתורת רבינו ה'שפת אמת' זי"ע ומחיה נפשו באמרותיו. משכך, ראה לעצמו כמשימת חיים לחשוף כמה שיותר יהודים למשנתו של בעל השפ"א, ולאחרונה אף החל להוציא לפועל את חלומו הישן, שהוא הוצאת ספרי השפ"א בתרגום לאנגלית. הוא החל במלאכה הנרחבת כשהוא מושיב צוות של תלמידי חכמים ועורכים ומטיל עליהם את המשימה, ואף כי אמנם לא זכה לראות את הספרים רואים אור בחייו, אך שמח בהתקדמות ככל שהמלאכה הלכה והתקדמה

כיסופין לרבי שמעון. בביקורו האחרון במירון

לשם הוליכוהו רגליו. באמירת תהלים בהשתפכות הנפש בציון הקודש במירון

רכב חדש כן ותפילין לא? בהנחת תפילין

דקדוק במצוות. בחופת נכדו

ידידו רא"ש צישינסקי מספר: מעטים ידעו, אך לעצמו היה מדקדק במצוות, מבלי שיכירו בכך כלל. לדוגמה, עשה לעצמו מנהג: בכל פעם שרכש רכב חדש, היה מזמין לעצמו מסופר סת"ם תפילין חדשות מהודרות. כשהוא אומר: "וכי יעלה על הדעת שאקנה לעצמי רכב חדש, וחפצי שמים יהיו פחות מכך?" כך הצטברו בידו תפילין נוספות אותן הלווה לאחרים, או שנתן אותן בידי מתקרבים ליהדות שביקשו להתחיל להניח תפילין. אותם סלסולי חומרא שנהג בעצמו באו לידי ביטוי גם במנהגו שלא לעלות

לביתו במעלית שבת. כך, על אף היותו מתגורר בקומה רביעית (בחז"ל התגורר בקומה גבוהה יותר), ועל אף ששכניו עלו וירדו במעלית שנשאה חותם הלכתי המעיד על כך שבוצעה בהתקן שבת מהודר, נהג להחמיר על עצמו ונמנע גם בשנות השיבה מלעלות בה.

"עשיתי עמו שנה אחת את ימי תשעת הימים בספסופה", מוסיף ומספר רעו רא"ש צישינסקי שיחי', "ושמתי לב שלא החליף בגדיו מזה ימים. אמרתי לו: והרי כאן בארץ מקילים, ואפשר הרי להכין את הבגדים קודם לתשעת הימים. וכי חסרות דרכים להורות היתר?"

"הוא הביט בי ואמר: 'נכון שישנם היתרים רבים, אבל חז"ל מדברים כה הרבה על צער השכינה שנגרם מחורבן בית המקדש, האם ראוי שאני אחפש לעצמי היתרים בימי האבלות?'"

טוב שם משמין טוב

ואני קרבת אלוקים לי טוב.
בתפילת שחרית עם הנץ
החמה במערת המכפלה

נכספה וגם כלתה.
באמירת סליחות בביהמ"ד

מעטים בלבד ידעו זאת, בודדים ממש. אך מאז פטירת אחיו ר' קלמן בשנת תשע"ז, עשה ר' יענקל לעצמו מנהג: היה אומר 'וידוי' ברגש רב כל לילה, לאחר קריאת שמע. כי זה היה האיש: הוא לא חת מפני

בשר ודם, אך בה בעת לא שכח לרגע לפני מי הוא עומד ולפני מי עתיד ליתן דין וחשבון. כל לילה טרם עלותו על יצועו, הכין עצמו להשלים נפשו לאלוקיו

בחודשים האחרונים לחייו, הוכו מכריו הרבים בהלם כשנודע כי לקה בארוע מוחי. מאז, אמנם כבר לא שב לאיתנו הראשון. אך עם זאת, התגבר כארי, לא וויתר על קביעות תורתו. רעו, הרה"ג ר' ישעיה וונדער, שמסר את השיעורים ב'זכרון משה', היה נוהג להגיע אליו לביתו ללמוד עמו. פרט לכך הוא היה יורד מידי יום לבית הכנסת 'זכרון בתיה' שברחוב גשר החיים לתפילות שחרית מנחה ומעריב, ואף למד שם רבות. ילדיו שחששו לבריאותו ניסו להניאו מכך ולבקשו שישאר בבית לנוח, אך הוא המשיך בעקשנות בלימודיו וסדריו כמקדם.

כל זמן שהנשמה באפו. לומד בביתו בעת האחרונה עם המג"ש ר' ישעיה וונדער

בעיצומו של יום השבת וראש חודש, נר ו' דחנוכה, לאחר שסיים להתפלל שחרית, הלל ומוסף, בהיותו בבית החולים שם אושפז ימים קודם לכן, השיב בפתע פתאום נשמתו כשילדיו שוהים לצידו. פטירתו, במיתת נשיקה לאחר שבירך את ילדיו בברכת 'גוט שבת' ואף נתן להם יד, היתה פלאית. בירכם, הושיט ידו, לאחר מכן עצם עיניו ונפטר.

במוצאי השבת התפשטה הבשורה המרה על הסתלקותו, והיא הכתה בהלם את אלפי ידידיו ומוקיריו בעולם כולו. יהודים, מכל החוגים והעדות, עמדו ומיררו בבכי. עמוד החסד נסתלק ואיננו.

בהלוויותו רוויית התוגה שיצאה בחצות ליל מוצ"ש מבית הלוויות שמגר, השתתפו רבים וטובים שבאו לחלוק כבוד אחרון למי שכל ימיו שם את טובת הזולת לפני טובתו שלו. בנו ר' אברהם גד הי"ו ספד לו בדמעות בהזכירו את מסירות נפשו לזולת, והוסיף כי לא בכדי יצאה נשמתו בחנוכה ובראש חודש, ימים שאין מספידים בהם, כאשר זו היתה כל מגמת חייו, להאיר את הלבבות, ובה בעת לברוח מפרסום כמטחוי קשת. "הוא האיר ואורותיו האירו בעוצמה, אך בה בעת סלד מכל 'פרסומי ניסא' לעצמו..."

בשל ימי החנוכה לא נישאו הספדים, אם כי רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א,

אליו נקשר ר' יענקל בשנים האחרונות, כשהוא מצידו העריכו ביותר, סמך על שיקול דעתו ורוחב בינתו, וראה בו מיחידי סגולה במידת החסד וההטבה לזולת - נפרד ממנו בדברים קצרים.

וכה אמר ראש הישיבה בדבריו הקצרים, עקב ימי החנוכה האסורים בהספד: "חז"ל אומרים "צאו וראו מה הבריות אומרות עליו". ואין הכוונה לאנשים נכבדים, אלא מה אומרים האנשים ברחוב. מה היה השיג והשיח אודותיו. מהם שומעים

עד כמה עשה עבור האחרים. איך עזר וסייע לרבים, לאנשים שבורי לב, לאלו שהיו צריכים חיזוק ועידוד, כמה תמיכה וסיוע הם קיבלו ממנו".

כן עמד על גודל מעלותיו אליהן זכה להגיע בדיעת התורה, והזכיר את היותו בן תורה ומחדש בתורה, כמורשת בית אביו הגדול. "הוא לא היה תוכו כברו", העיד עליו, במילים קצרות אך משקפות, ראש הישיבה שליט"א. "כי מי שהכירוהו, לא הכירוהו כלל".

הבשורה הקשה פשטה. מודעות אבל על כתלי ביהמ"ד בירושלים

מתגנבים בלאט ומוזילים דמעה ורוחתה. מצבת קברו בהר המנוחות

מיתת נשיקה. מודעות האבל אחר פטירתו

הלוותו המשיכה לעבר חלקת החסידים בהר המנוחות בירושלים, שם נטמן בקול בוכים. ואף על הזמן שחלף, ניתן לראות בשעות היום והלילה יהודים באים בלאט לקברו ושופכים דמעות רותחות על מצבת האבן הדוממת. מבקשים הם כי כשם שהיטיב עימם בעולם הזה כך ימשיך להמליץ עליהם יושר וטוב בעלמא דקשוט. ניכר כי הגעגועים אליו אינם מרפים, וכי לא מוצאים נוחם על הסתלקותו בחטף.

ויבא יעקב שלם

אמרו חז"ל 'יעקב אבינו לא מת', ואף על ר' יענקל ניתן להמליץ כי מעשיו חיים וקיימים. עדיין זכרו חי וקיים בלבבות מעריציו הרבים ובליבותיהם של אלו שזכו לעזרתו, בכל דרך, בעצה, במתת או בעידוד.

ומעשיו חיים המה בהמשך דרכו, בהמשך מפעליו הברוכים אותם הקים והם עולים כפורחת. בעיקר, במעשיהם של זרעו אחריו, פעולותיהם של אשתו, מנשים באהל תבורך שסייעה על ידו לאורך כל דרכו, של בניו, חתניו ונכדיו, הממשיכים את דרכו בהיותם משכילים אל דל ומסייעים לכל יהודי באשר הוא, בכל דרך וללא משוא פנים - כפי שחונכו מקטנותם, וכפי שזכו לראות בדוגמא האישית שהקרין במעשיו.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

שתה וגם גמלך אשקה

דברי רבינו ראש הישיבה מגור שליט"א

במסיבה להקמת מפעל החסד 'יד יעקב'

מיאמי, פלורידה - יום ג' חיי שרה, כ"ג חשוון, תשפ"ד

המפרשים (עי' הון עשיר ריש אבות ועוד) דקדקו בלשון המשנה (פאה פ"א מ"א, ב"ב פ"ט מ"ד, אבות פ"א מ"ב) 'גמילות חסדים' דהול"ל גמילות חסד, ואמאי נקטו חז"ל גמילות חסדים לשון רבים. וי"ל שמי שהוא בעל חסד אינו שָׁבַע מעשיית חסד אחד, אלא לעולם עושה הרבה חסדים, בלי חשבונות, וזהו גמילות חסדים לשון רבים.

וכן חזינן בפרשתן - פרשה של גמילות חסדים, שאליעזר ביקש מרבקה שתשקנו מים, והיא השיבה לו 'שתה אדוני, גם לגמליך אשאב' (כד, יח-יט), לפי שמי שהוא בעל חסד לא די לו בעשיית חסד אחד, ודרכו לעשות חסדים הרבה, ואינו נמנע מעשיית חסדים על ידי שמונה וסופר החסדים שכבר עשה, אלא החסד נשפע ממנו בלי מספר, וזהו שאמרה רבקה 'שתה וגו' וגם לגמליך אשאב'

אמאי דווקא 'מעט מים'

והנה אליעזר ביקש מרבקה 'הגמלאיני נא מעט מים מכדך' (כד, יז), ועמדו המפרשים אמאי ביקש אליעזר רק 'מעט מים'. וי"ל, שאליעזר במכוון ביקש רק 'מעט מים', כי אם היה מבקש בסתמא מים לשתות להרוות את צמאונו - אינו רבوتא כל כך שהיא עושה עמו חסד ומביאה לו מים, כי מי לא יביא מים למי

שצריך מים לצמאון. אבל כשהוא מבקש הגמליני נא 'מעט' מים, לכאורה אין כל כך מקום למהר ולהשקותו - ובידו לשאוב בעצמו. אך אליעזר רצה לבדוק גודל מדת החסד שלה אם בכל זאת תתן לו 'מעט מים', ורבקה השיבה לו 'שתה אדוני' ולא עוד אלא 'גם לגמליך אשאב'. כי זוהי מהותו של בעל חסד, שמחפש כל הזדמנות להטיב אף יותר ממה שביקשו ממנו.

וזו היתה מדתו של ידידנו המנוח הר"ר יעקב מנדלסון ז"ל - שלזכרו מקימים היום 'יד יעקב' לעזר וסיוע וגמילות חסדים, שנתן וחזר ונתן, ובדרך זו אף העמיד תלמידים ההולכים בדרכו כמו ידידנו המארח הנגיד רבי פנחס ירט שיחי'. ויהי רצון שימשיכו בעשיית חסד והטבה עם יד נדיבה

גמילות חסדים - שמשפיע חסדים מלמעלה

והנה חידוש גדול בעשיית חסד מצינו בשפת אמת בפרשתן. דברשה כתיב שכאשר אליעזר עבד אברהם הלך בשליחות אדונו למצוא שידוך לבנו יצחק - היסוד להקמת עם בני ישראל, אמר (כד, יד) 'והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק'. ואכן כך הווה, שאליעזר ביקש מים, ורבקה אמרה 'שתה וגם לגמליך אשאב'.

וכתיב (שם, כא-כב) והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח ה' דרכו אם לא, ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו ושני צמידים על ידיה', ומקשה השפת אמת (לקוטים) אמאי המתין אליעזר עד אשר כלו הגמלים לשתות, הרי כבר היתה לו תשובה משמיא שאותה הוכחת לעבדך ליצחק, שכבר אמרה 'גם לגמליך', ולא היה לו להמתין כלל - לעכב את השידוך וואס איז דער יסוד פון דער אידישע פאלק? ומתרץ השפת אמת שלא רצה אליעזר להפסיק גמילות חסדים שלה להשקות הגמלים.

יהודים בארץ ישראל שרויים במצב קשה וזקוקים לישועה גדולה, וכן כל כלל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם זקוקים לחסדים, ועמך ישראל צריכין פרנסה, ועל ידי עשיית חסד בהאי עלמא מתעורר חסד מלמעלה למטה כדאיתא בספה"ק (עי' שלה"ק סוף מס' פסחים), וזהו גמילות 'חסדים' לשון רבים, כי ע"י

שגומלים חסד עם איש ישראל בהאי עלמא מתעורר עוד חסד מלמעלה למטה.
ויהי רצון שהקב"ה ימשיך חסדים על כל אחד ואחד בפרט ועל כל ישראל
בכלל.

(באדיבות מכון 'עברא דדשא' להוצאת דברי רבינו רה"י מגור שליט"א)

נוסח המצבה

פ"נ

אבינו עטרת ראשנו
איש סגולה, אוהב תורה ולומדיה,
הקים עולה של תורה והרביץ תורה לרבים
עשה חסד לאלפים בהצנע לכת
פתח ביתו לרווח לאורחים ולשכורי לב
האמת והצדק היו נר לרגליו

הרה"ח

ר' **יעקב ברוך ז"ל**
בן הגה"ח הרב מאיר זצ"ל
מנדלסון

ימים ולילות מסר נפשו לכלל בכל לב
עסק בצרכי הכלל והפרט במסירות וביושר
קבע עתים ללמוד וללמד התורה משוש חייו
בגופו ובממונו גמל חסדים עם כל נצרך

נלב"ע רעוא דרעוין

ל' כסלו ר"ח טבת תשפ"ג

ת . נ . צ . ב . ה .